

**PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN LAATU
PUOLISOIDEN KOKEMANA**

Suvi Tanskanen
Pro gradu-tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Kevät 2002

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40351 Jyväskylä

TIIVISTELMÄ

Parisuhteen ja vanhemmuuden laatu puolisoitten kokemana

Tekijä: Suvi Tanskanen

Ohjaaja: dosentti Ulla Kinnunen

Psykologian pro gradu –tutkielma

Maaliskuu 2002

Jyväskylän yliopisto

43 sivua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää puolisoitten parisuhteen (parisuhteeseen sopeutuminen ja parisuhdetyytyväisyys) sekä vanhemmuuden (vanhemmuuden stressi ja vanhemmuustyytyväisyys) laadun kokemuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Tarkastelun kohteena olivat molempien puolisoitten arviot parisuhteestaan ja vanhemmuudestaan. Lisäksi selvitettiin koetun psyykkisen hyvinvoinnin roolia parisuhteen ja vanhemmuuden laadun määrittäjänä sekä puolisoitten parisuhdetyytyväisyyden välittävää roolia psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä. Tutkimusaineisto perustui keväällä 1999 toteutettuun ”Kotitalous, työ ja hyvinvointi” –tutkimusprojektin kyselyyn, johon osallistui 608 pariskuntaa. Heistä avioliitossa eli 77 % ja avoliitossa 23 %. Tutkittavien miesten keski-ikä oli 44 vuotta, naisten 42 vuotta. Miesten havaittiin olevan naisia tyytyväisempiä parisuhteeseensa, naisten puolestaan tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miesten; joskin naiset kokivat myös vanhemmuuden stressiä miehiä enemmän. Parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden sekä vanhemmuuden stressin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä ilmeni erittäin vahva yhteys miesten ja naisten sekä puolisoitten välisissä kokemuksissa: mitä sopeutuneempia puolisoit olivat parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempiä he myös olivat parisuhteeseensa ja mitä enemmän puolisoit kokivat vanhemmuuden stressiä, sitä tyytymättömpiä he olivat vanhemmuuteensa. Naisten kokemuksissa ilmeni, että mitä tyytymättömpiä naiset olivat parisuhteeseensa, sitä enemmän he kokivat vanhemmuuden stressiä. Psyykkisen pahoinvoinnin havaittiin myös heikentävän enemmän naisten parisuhteen laadun kokemuksia kuin miesten, kun taas psyykinen pahoinvointi heikensi enemmän miesten vanhemmuuden laadun kokemuksia kuin naisten. Parisuhdetyytyväisyyden havaittiin toimivan puolisoitten psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden yhteyttä osittain välittävänä tekijänä; puolisoitten psyykkisen pahoinvoinnin lisääntyessä heikkeni myös parisuhdetyytyväisyys, mikä edelleen heikensi puolisoitten tyytyväisyyttä vanhemmuuteensa. Kuitenkin psyykinen hyvinvointi oli myös suoraan yhteydessä koettuun vanhemmuustyytyväisyyteen.

Avainsanat: *parisuhteen laatu, parisuhteeseen sopeutuminen, parisuhdetyytyväisyys, vanhemmuuden laatu, vanhemmuustyytyväisyys, vanhemmuuden stressi, psyykinen hyvinvointi.*

JOHDANTO

Parisuhde ja vanhemmuus koetaan yleensä elämän tärkeimpinä asioina. Ne ovatkin teemoja, jotka puhuttavat nykypäivän ihmisiä niin arkipäivän keskusteluissa kuin mediassakin. Asiantuntijoiden puheissa on noussut keskeiseksi parisuhteen ja vanhemmuussuhteen kamppailu: aikuinen-aikuinen –suhteen ja lapsi-aikuinen –suhteen tärkeysjärjestys (Jallinoja, 2000; Ritala-Koskinen, 1993). On myös havaittu, kuinka vanhemmuus, vanhempien kasvatuksellinen vastuu lapsistaan, on katoamassa ja vanhempien epävarmuus roolistaan ja vastuustaan heijastuu lasten käyttäytymiseen (Salmi, Huttunen, & Yli-Pietilä, 1996).

Parisuhteessa on kaksi perusosaa: puolisuus ja vanhemmuus, joiden tulee olla sopusoinnussa keskenään (Antikainen, 1994; Kurdek, 1996). Keskeinen elementti perheessä on vanhempien parisuhde: sen laatu ja suhteessa koettu hyvinvointi vaikuttavat koko perheeseen, perheen toimintaan ja hyvinvointiin (mm. Steinberg & Silverberg, 1987) ja erityisesti puolisoitten vanhemmuuden laadun kokemuksiin, kuten monissa tutkimuksissa on havaittu (mm. Rogers & White, 1998; Voydanoff & Donnelly, 1998). Vaikka avioerot ovat lisääntyneet rajusti viimeaikoina (Tilastokeskus, 1999), pysyvä parisuhde ei ole menettänyt merkitystään ja parisuhteeseen ollaan yleensä valmiita panostamaan paljon.

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää puolisoitten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Tarkastelun kohteena olivat molempien puolisoitten arviot parisuhteestaan ja vanhemmuudestaan. Lisäksi kiinnitin huomiota koetun psyykkisen hyvinvoinnin rooliin parisuhteen ja vanhemmuuden laadun määrittäjänä sekä tutkin puolisoitten parisuhdetyytyväisyyden välittävää roolia psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä.

Parisuhteen laatu (marital quality) on ollut tutkimuksen kohteena jo monina vuosikymmeninä, mutta laadun määrittelemisen on koko ajan ollut hieman hajanaista (Glenn, 1990). Laadun käsitteiden päällekkäisyys on vaikeuttanut jo sinällään vaikeaa puolisoitten välisten suhteiden tutkimista ja mittaamista, joten yhdenmukaista parisuhteen laadun määritelmää ei vielä ole olemassa (Bradbury, Fincham, & Beach, 2000; Fincham & Bradbury, 1987). Parisuhteen laatu sisältää monia ulottuvuuksia: hyvää ja huonoa parisuhteen laatua ei eroteta erillisiksi luokiksi, vaan

laadun ajatellaan olevan jatkumo positiivisesta negatiiviseen. Parisuhteessa voidaan siis tuntea sekä positiivisia että negatiivisia tunteita yhtä aikaa (Bradbury ym., 2000; Fincham & Linfield, 1997; Spanier & Lewis, 1980). Parisuhteen laatua on tutkittu yksilöllisten kokemusten kautta sekä puolisoiden välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta (Glenn, 1990). Kokoavasti voidaan myös sanoa, että yleisimpinä parisuhteen laadun määritelminä on pidetty parisuhdetyytyväisyyttä, parisuhteeseen sopeutumista ja parisuhteen pysyvyyttä (Glenn, 1990; Rollins & Galligan, 1978), mutta erityisesti parisuhdetyytyväisyyden ja parisuhteeseen sopeutumisen välillä esiintyy käsitteellistä päällekkäisyyttä.

Parisuhdetyytyväisyys (marital satisfaction) voidaan määritellä yksilön kokemina positiivisina tunteina (kuten onnellisuutena) ja kokemuksina suhteestaan puolisoonsa (Glenn, 1990; Rusbult, 1983). Parisuhteen selkärankana koetaan rakkaus ja pysyvän parisuhteen edellytyksenä pidetään yleensä romanttista rakkautta (Määttä, 1994; Määttä, 1997). Rakkaussuhdetta laajemmin kahden aikuisen välinen parisuhde voidaan myös ymmärtää kiintymyssuhteeksi Bolwbyn määritelmien mukaisesti (Kuusinen & Lintunen, 2000): turvallisuuden tunne parisuhteessa muodostuu puolison emotionaalisesta saatavilla olost. Parisuhdetyytyväisyyden on myös havaittu olevan parempi lapsuudessaan turvallisesti kiintyneillä puolisoilla verrattaessa välttävästi tai ambivalentisti kiintyneisiin (mm. Bradbury ym., 2000; Hazan & Shaver, 1987).

Parisuhdetyytyväisyys voidaan määritellä myös käsityksinä, joita yksilöllä on parisuhteesta (Bradbury ym., 2000). Näihin kuuluvat esimerkiksi puolisoiden arvioinnit ja selitykset eli attribuutiot suhteestaan ja puolisoistaan (Bradbury & Fincham, 1990; Sacher & Fine, 1996); odotukset, tarpeet ja halut, joita puolisoilla on liitostaan (Rowan, Compton, & Rust, 1995) sekä niiden vertailu parisuhteessa kohdattavaan todellisuuteen (Spanier & Lewis, 1980).

Parisuhteeseen sopeutuminen (dyadic adjustment) voidaan määritellä prosessina, johon kuuluvat ääripäinä hyvä ja huono sopeutuminen parisuhteeseen (Spanier, 1976). Hyvä sopeutuminen käsittää puolisoiden säännöllisen keskinäisen vuorovaikutuksen sekä avoimen kommunikoinnin puolisoiden välillä. Puolisoiden välinen keskinäinen vuorovaikutus ja kommunikointi liittyvät läheisesti myös parisuhdetyytyväisyyteen (Fincham & Bradbury, 1987; Nezworski, Tolan, & Belsky, 1988). Parisuhdetyytyväisyyden ja parisuhteeseen sopeutumisen on havaittu heikkenevän jos puoliso, yleensä vaimo, käyttäytyy vaativasti, kritisoiivasti ja ”nalkuttavasti” miehen vetäytyessä

vetäytyessä ja välttää keskustelua (Bradbury ym. 2000; Gottman & Notarius, 2000; Heavy, Christensen, & Malamuth, 1995).

Jamesin ja Hunsleyn (1995) mukaan parisuhteeseen sopeutumiseen liittyvät lineaarisesti puolisoiden toisiaan kohtaan tuntema yhteenkuuluvuuden tunne sekä puolisoiden mukautuvuus eri rooleihin. Fincham ja Bradbury (1987) puolestaan liittävät parisuhteeseen sopeutumiseen puolisoiden väliset yhteiset toiminnat, kuten harrastukset. Oikeudenmukaisuus-teoria (equity theory) korostaa avioliitossa affektiivisen vaihdon tärkeyttä siten, että kumppaneiden parisuhteeseen sopeutuminen on sitä huonompaa, mitä enemmän heidän tunteiden ilmaisemisensa eroavat toisistaan (Davidson, Balswick, & Halverson, 1983). Erityisesti parisuhteeseen sopeutuminen oli heikkoa niillä puolisoilla, joiden puoliso ilmaisivat itseään parisuhteessa joko enemmän tai vähemmän, kuin mitä he itse ilmaisivat.

Parisuhteeseen sopeutumiseen sekä parisuhdetyytyväisyyteen liittyvät myös puolisoiden väliset ristiriitojen ratkaisutavat (Gottman, 1979; Gottman & Krokoff, 1989; Spanier, 1976). Parisuhteeseen hyvin sopeutuneet puoliso ovat harvoin eri mieltä tärkeistä parisuhteeseensa liittyvistä asioista ja ristiriitatilanteissa puoliso sopivat erimielisyytensä kumpaakin tyydyttävällä tavalla (Spanier, 1976). Puolisoiden välisen negatiivisen vuorovaikutuksen on myös havaittu olevan yleisempää parisuhteeseensa tyytymättömyillä ja parisuhteeseen sopeutumattomilla pariskunnilla kuin tyytyväisillä pariskunnilla (Gottman & Krokoff, 1989). Ristiriidat, jotka lyhyellä aikavälillä ovat negatiivisia parisuhteelle, eivät kuitenkaan välttämättä ole negatiivisia pidemmällä ajanjaksolla tarkasteltuna. Tämä edellyttää, että erimielisyydet käsitellään rakentavasti. Tutkimukset negatiivisten tunteiden vaikutuksesta parisuhdetyytyväisyyteen ovat siis vielä ristiriitaisia ja joissain tutkimuksissa niiden välillä ei edes ole havaittu yhteyksiä (Bradbury ym., 2000; Fincham & Beach, 1999; Gottman & Notarius, 2000).

Parisuhteen laadun ja *parisuhteen pysyvyyden* (marital stability) välinen läheinen yhteys on havaittu monissa tutkimuksissa (mm. Lewis & Spanier, 1982). Sacher ja Fine (1996) kuvaavat parisuhteen pysyvyyttä statuksen (relationship status), parisuhteen tilan käsitteellä. Heidän mukaan parisuhteen status kuvaa, miten kumppaneiden välinen suhde on kehittynyt ajan myötä ja viittaa suhteen tilaan: jatkuuko suhde vai ei.

Sosiaalisen vaihdon teorian mukaan parisuhteen pysyvyys määritellään käyttäytymisen seurauksena, mikä johtaa avioliiton säilymiseen tai hajoamiseen (Karney & Bradbury, 1995). Parisuhteen laatu määritellään seurauksina, niin havaittuina

kuin arvioituina, jotka saadaan vähentämällä parisuhteessa koetut menetykset palkkioista. Laatuun vaikuttavat parisuhteen sisäiset tekijät, kuten vetovoima, tasapaino ja jännitteet, mutta parisuhteen pysyvyyteen vaikuttavat ulkopuoliset tekijät, kuten muut parisuhdevaihtoehdot ja ulkoiset paineet. Hyvä parisuhteen laatu ei kuitenkaan välttämättä johda parisuhteen pysyvyyteen, samoin kuin heikko parisuhteen laatu ei välttämättä johda pariskunnan eroon (Booth, Johnson, & Edwards, 1983; Karney & Bradbury, 1995).

Investointimallin mukaan parisuhteen pysyvyyteen vaikuttavat ajattelutavat, joita puolisoilla on parisuhteestaan: positiiviset kognitiot ylläpitävät suhdetta ja puolisoiden sitoutuneisuus parisuhteeseen lisää parisuhteen pysyvyyttä (Rusbult, 1983). Parisuhteeseen sitoutuminen lisääntyy mitä tyytyväisempiä suhteeseen ollaan ja mitä enemmän suhteeseen panostetaan, mutta sitoutuminen vähenee sen mukaan, minkälaisia vaihtoehtoisia partnereita puolisoille on saatavilla.

Parisuhteen pysyvyyteen ja tyytyväisyyteen vaikuttavat myös asenteet avioeroa kohtaan (Amato & Rogers, 1999): jos asenteet avioeroa kohtaan ovat positiivisia, avioeroon päädytään herkemmin, kuin jos asenteet avioeroa kohtaan ovat negatiivisia. Parisuhteen ongelmatilanteissa suhteeseen ei panosteta kunnolla ja päädytään helposti eroon, jos avioeroa pidetään ratkaisuna ongelmiin.

Vanhemmuus tuo mukanaan tunteen elämän merkityksestä ja -tarkoituksesta, vastuullisuudesta sekä täyttymyksestä ihmisenä ja aikuisena, kuvaavat Lupton ja Barclay (1997). Vanhempien parisuhde avioliitossa on osa sitä ympäristöä, mikä suoraan vaikuttaa lapseen ja luo kontekstin, mikä edistää tai estää toimivaa vanhemmuutta (Fincham, 1998). Myös Belsky (1981) painottaa, että haluttaessa ymmärtää vanhemmuuden laatua ja sen vaikutuksia lapsen kehitykseen, huomio tulee kiinnittää vanhempien parisuhteeseen. Painotankin tutkimuksessani erityisesti parisuhdetta vanhemmuuteen ja sen laatuun vaikuttavana tekijänä.

Vanhemmuuteen siirtyminen aiheuttaa usein konflikteja parisuhteelle ja parisuhteen laadun on havaittu laskevan lapsen syntymän myötä (mm. Belsky & Rovine, 1990; Bradbury ym., 2000; Cowan & Cowan, 1995; Glenn, 1990). Vanhemmat saattavat olettaa lapsen syntymän vaikutukset avioliitolle positiivisemmiksi, kuin todellisuudessa ilmeneekään (Belsky, Ward, & Rovine, 1986). Rakkauden, ystävyuden ja kumppanuuden parisuhteessa on kuitenkin havaittu toimivan tekijöinä, jotka vaimentavat vanhemmuuteen siirtymisen negatiivisia kokemuksia (Belsky & Rovine,

1990; Shapiro, Gottman, & Carrere, 2000). On olemassa myös tutkimuksia, joissa parisuhteen laatu ei ole heikentynyt vanhemmuuteen siirryttäessä (mm. Belsky & Rovine, 1990; Kurdek, 1993; Lewis, 1988).

Vanhemmuuden laatua voidaan tarkastella siihen liittyvien tekijöiden kautta. Belskyn (1984) prosessimallin mukaan vanhemmuuden laatuun liittyvät sekä vanhemman että lapsen persoonalliset ominaisuudet, temperamentti ja kehityksellinen historia. Oleellisia vanhemmuuden laatuun liittyviä tekijöitä Belskyn mukaan ovat myös muut sosiaaliseen kontekstiin liittyvät tekijät, erityisesti vanhempien parisuhde sekä myös sosiaaliset verkostot ja työ. Congerin (1992; 1993) tutkimuksissa vanhemmuuden laadulla puolestaan tarkoitettiin vanhempien kasvatuskäytäntöjä tai kasvatusilmapiiriä. Samoin Baumrind (1989) on korostanut vanhemmuuteen olennaisesti liittyvänä tekijänä vanhemman omaksumia kasvatustyyliä (auktoritatiivinen, autoritaarinen ja salliva kasvatustyyli), joista auktoritatiivinen, ohjaava kasvatustyyli kuvaa lapsen kannalta optimaalisinta kasvatustyyliä.

Tässä tutkimuksessa vanhemmuuden laatua tarkastellaan vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin kautta. *Vanhemmuustyytyväisyyttä* (parenting satisfaction) tarkastellaan usein siihen vaikuttavien tekijöiden kautta. Yleisen rooliteorian mukaan vanhemmuustyytyväisyyteen eli tyytyväisyyteen vanhemmuuden rooliin (role satisfaction) vaikuttavat tekijät voidaan jakaa neljään luokkaan (Rogers & White, 1998): (1) vanhemmuuden rooliin sitoutuminen, kuten omien biologisten lasten hoitaminen ja avioliitto lasten biologisen vanhemman kanssa, (2) vanhemmuuden roolin vaatimukset, kuten lasten ikä ja lukumäärä, (3) vanhemmuuden voimavarat, kuten kotiöiden jakaminen sekä (4) siirräntä toisista rooleista, kuten työelämästä, vanhemmuuteen.

Vanhemmuuden stressin kokemukset vaikuttavat oleellisesti myös vanhemmuustyytyväisyyteen. Vanhemmuustyytyväisyys ja vanhemmuuden stressi kuvaavat tavallaan saman ilmiön eri puolia, joten käsitteiden käytössä ilmenee hieman päällekkäisyyksiä (Rogers & White, 1998). Monissa tutkimuksissa vanhemmuustyytyväisyyteen on havaittu esimerkiksi erityisesti vaikuttavan, kokevatko vanhemmat kotityöt stressaavina vai eivät (Hackel & Ruble, 1992; Kinnunen, Koivunen, & Mauno, 1997; Rogers & White, 1998). Vanhemmuus tuokin mukanaan perheeseen ja sen ulkopuolisiin tekijöihin liittyviä jokapäiväisiä huolia ja stressitekijöitä, jotka lisäävät monien vanhempien tuntemia kyvyttömyyden, eristyneisyyden ja jopa syyllisyyden

tunteita (Haslam, 1991). Abidinin (1992) mukaan vanhemmuuden stressi voidaankin määritellä vanhemmuuden arviointiprosessin tuloksena. Tällä tarkoitetaan, että jokaisella vanhemmalla on ns. sisäinen malli vanhemmuudestaan; odotuksia ja toiveita siitä, millainen hän haluaisi vanhempana olla. Vanhemmuuden stressi syntyy vanhemman arvioidessa omaa selviytymistään ja toimintaansa vanhempana suhteessa sisäistettyihin odotuksiinsa. Tätä kautta vanhempi kokee joko vanhemmuuden pätevyuden tai epäpätevyuden kokemuksia.

Vanhempien parisuhde sekä *vanhempi-lapsi –suhteen* laatu ovat oleellisia tekijöitä haluttaessa ymmärtää lapsen käyttäytymistä (Erel & Burman, 1995). Vanhempien parisuhteen ja vanhemmuuden laadun on havaittu vaikuttavan esimerkiksi lapsen kykyyn muodostaa ystävyys-suhteita, kykyyn oppia käyttämään toimivia ristiriitojen ratkaisustrategioita (Wilson & Gottman, 1995), käyttäytymishäiriöihin sekä sosiaaliseen sopeutumiseen (Hauser & Bowlds, 1993; Jouriles, Farris, & McDonald, 1991). Vanhempien sopeutuminen parisuhteeseen, aggressiivisuus ja vihamielisyys toisiaan kohtaan sekä erimielisyydet lastenkasvatuskäytännöissä vaikuttavat lasta kohtaan osoitettuun lämpöön, kuriin sekä rajojen asettamiseen ja vaikuttavat tätä kautta lapsen käyttäytymiseen: sekä sisäänpäin kääntyneisiin ongelmiin, kuten ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen, että ulospäin suuntautuneisuuden ongelmiin, kuten aggressiivisuuteen ja sopeutumattomuuteen (Jouriles ym., 1991).

Vanhempien parisuhteen laatu ja vanhemmuuden laatu ovat vastavuoroisia ja vaikuttavat toisiinsa, kuten teorioiden tasolla ja monissa tutkimuksissa on havaittu (mm. Belsky, 1984; Steinberg & Silverberg, 1987). *Siirräntäteorian* mukaan vanhempien positiivinen parisuhteen laatu liittyy positiiviseen vanhempi-lapsi –suhteen laatuun ja negatiivinen parisuhteen laatu negatiiviseen vanhempi-lapsi –suhteen laatuun siirräntän (spillover) kautta (Erel & Burman, 1995). Puolisoiden välinen hyvä parisuhde, onnellisuus ja parisuhdetyytyväisyys, tukee suoraan puolisoiden vanhemmuutta ja lisää vanhemmuustyytyväisyyttä (mm. Belsky 1984; Rogers & White, 1998; Voydanoff & Donnelly, 1998). Avioliittoonsa hyvin sopeutuneiden puolisoiden on havaittu olevan vanhemmuuteensa suuntautuneempia ja sitoutuneempia (Goldberg & Easterbrooks, 1984; Rogers & White, 1998): puolisot kokevat parisuhteessaan tyytyväisyyttä, koheesiota ja yksimielisyyttä, heillä on lämmin suhde lapseensa ja he ovat harvemmin ärtyneitä lapselleen. Puolisolta saatu emotionaalinen tuki, kuten rakkaus ja läheisyys, sekä välineellinen tuki, esimerkiksi puolison apu lapsenhoitotehtävissä, parantavat

puolisoiden toimintakykyä vanhempana ja lisäävät varmuutta vanhemmuuden roolissa toimimiseen (Belsky, 1990; Floyd, Gillion, & Costigan, 1998; Rogers & White, 1998).

Erel ja Burman (1995) kuvaavat neljä siirräntäteoriaa, joiden kautta vanhempien parisuhteen laatu vaikuttaa vanhempi-lapsi -suhteeseen. *Systeemisen perheteorian* (family systems theory) mukaan vanhempien negatiiviset tunteet parisuhteestaan tuodaan esiin lapsen kautta: vanhemmat, jotka ovat kykenemättömiä selvittämään parisuhteensa ongelmia suoraan, liittoutuvat keskenään ja kohdistavat yhteisen huolensa lapseen (detouring) (Erel & Burman, 1995; Goldenberg & Goldenberg, 1996). Ongelman kohde vaihtuu vanhempien parisuhteesta lapseen; vanhemmat peittävät siten parisuhdeongelmansa joko ylihuolehtimalla tai moittimalla lastaan.

Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan lapsen käyttäytymiseen vaikuttaa epäsuora, mallioppimiseen perustuva vanhemman käyttäytymisen tarkkailu; lapset oppivat toimivia tai ongelmallisia vuorovaikutustaitoja tarkkaillaessaan vanhempiensa käyttäytymistä (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, & Nolen-Hoeksema, 1996; Erel & Burman, 1995). Puolisot, jotka elävät ahdistavissa parisuhteissa, mallintavat lapsilleen vihamielisiä vuorovaikutusmalleja, joista puuttuu lämpö ja huolenpito, kun taas puolisot, jotka elävät tasapainoisessa ja harmonisessa parisuhteessa, mallintavat lapsilleen lämmön- ja huolenpidontäyteisiä vuorovaikutusmalleja.

Sosialisaatiohypoteesin mukaan vanhemmat, joilla on vaikeuksia ja erimielisyyksiä parisuhteessaan, ovat epäjohdonmukaisia kurinpidossa ja rajojen asettamisessa lapselleen ja käyttävät näin vähemmän optimaalisia lastenkasvatuskeinoja (Erel & Burman, 1995). Lastenkasvatus on puolisoitten välillä yleinen riidan aihe ja kurinpidon epäjohdonmukaisuus johtaa vanhempien parisuhteen ongelmiin (Patterson, 1982).

Perheen stressi- ja roolipaineteorian mukaan parisuhteen ja vanhempi-lapsi -suhteen ongelmat ovat stressitekijöitä, jotka johtavat vanhempi-lapsi -suhteen ja parisuhteen lisäongelmiin (Erel & Burman, 1995). Kun vanhempien parisuhteessa on ongelmia, vanhemmat eivät kykene emotionaalisesti ja sensitiivisesti vastaamaan lapsensa tarpeisiin ja haluihin. Vanhemmuuden stressiä myös lisää ja vanhempien parisuhteen laatua heikentää vanhempi-lapsi -suhteen ongelmat.

Kompensaatioteorian mukaan parisuhteen ja vanhemmuuden laadun välillä on negatiivinen yhteys; positiivinen parisuhteen laatu on yhteydessä negatiiviseen vanhempi-lapsi -suhteen laatuun ja negatiivinen parisuhteen laatu positiiviseen vanhempi-lapsi -suhteen laatuun (Erel & Burman, 1995). Vanhemmat, jotka kokevat

parisuhteensa hyväksi, saattavat kokea lapsensa tunkeilijaksi, joka häiritsee heidän hyvää parisuhdetta (Goldberg & Easterbrooks, 1984). On myös havaittu, että vanhemmat, jotka eivät saa tyydytyksi rakkauden ja intimitetin tarpeitaan parisuhteessaan, hakevat tarpeisiinsa tyydytystä vanhemmuudestaan siten, että osallistuvat ja panostavat sitä enemmän vanhemmuuteensa ja lapseensa, mitä huonommaksi he parisuhteensa laadun kokevat (Belsky, Youngblade, Rovine, & Volling, 1991; Brody, Pillegrini, & Sigel, 1986; Erel & Burman, 1995). Systemisen perheteorian mukaan kompensatioteoria liittyy triangulaatioon ja sukupolven väliseen koalitioon siten, että puolisoiden välisessä suhteessa ollessa ongelmia, toinen vanhemmista liittoutuu avoimesti lapsen kanssa toista vanhempaa vastaan lapsen joutuessa kolmiomuodostelmaan, jossa hänen on oltava toisen vanhemman puolella toista vastaan (Erel & Burman, 1995).

Kuten edellä on jo ilmennyt, parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun vaikuttavat monet erilaiset tekijät. Tutkimuksessani tarkastelin tällaisina tekijöinä sukupuolta, puolison ja nuorimman lapsen ikää, ammatillista koulutusta sekä psyykkistä hyvinvointia. Tutkimuksissa *sukupuolten* välisistä eroista parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia. Sacher ja Fine (1996) havaitsivat, että naiset olivat tyytyväisempiä parisuhteeseen ja panostivat suhteeseensa enemmän kuin miehet. Heidän parisuhteen laadun kokemuksiin vaikuttivat myös miehiä enemmän puolison arviot tyytyväisyydestä parisuhteeseen. Monissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu miesten olevan tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naisten (Hansson, 1994; Kinnunen ym., 1997; Tolkki-Nikkonen, 1990). Miehillä on myös taipumus yliarvioida puolison tyytyväisyys avioliittoon ja sukupuolielämään (Tolkki-Nikkonen, 1990). Naiset puolestaan aliarvioivat herkemmin puolison tyytyväisyyden parisuhteeseen, arvioiden ollessa kuitenkin lähempänä miesten omia arvioita kuin miesten antamat arviot naisten tyytyväisyydestä. Karney ja Bradbury (1995) puolestaan eivät löytäneet tekemässään katsauksessa merkitseviä sukupuolten välisiä eroja puolisoiden kokemassa parisuhteen laadussa.

Naisten on havaittu olevan tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miesten (Kinnunen ym., 1997; Rogers & White, 1998). Tutkimuksissa sukupuolen yhteyksistä parisuhteen sekä vanhemmuuteen laatuun on havaittu kahdenlaisia tuloksia. Ensinnäkin on tutkimuksia, joissa parisuhteen laadun mukaan ei ole havaittu erityistä eroa miesten ja naisten lastenkasvatuskäytännöissä (Jenkins & Smith, 1991). Toisissa tutkimuksissa

on havaittu, että vanhempien parisuhteen ollessa heikko, äidin käyttäytymistä lasta kohtaan luonnehtii myönteisyys ja isän käyttäytymistä kielteisyys (Belsky ym., 1991; Brody ym., 1986; Jouriles & Farris, 1992); äidit pyrkivät kompensoimaan epätydyttävää parisuhdettaan keskittymällä yhä tiiviimmin lapsiinsa, kun taas isät helposti vetäytyvät etäämmälle perheestä (Vanhatalo, 2000). Tämä kenties siksi, että ongelmallisessa parisuhteessa elävien miesten on vaikea sulkea pois mielestään negatiiviset tunteensa ja näin he suhtautuvat myös lapsiinsa negatiivisesti (Belsky ym., 1991).

Perhevaiheiden yhteys parisuhteen laatuun on monissa tutkimuksissa havaittu U-käyrän muotoisena: parisuhteen laadun oletetaan olevan korkeimmillaan nuorilla pariskunnilla ennen vanhemmuutta ja myöhemmin vanhemmilla pariskunnilla lasten muutettua pois kotoa (Glenn, 1990; Tolkki-Nikkonen, 1990). Parisuhteen laadun on pitkittäistutkimuksissa todettu myös heikkenevän ajan myötä (Karney & Bradbury, 1995). Vanhemmuustyytyväisyyden on myös havaittu olevan korkeampi iäkkäämmillä vanhemmilla verrattuna nuoriin vanhempiin (Umberson, 1989). Pienten *lasten* olemassaolon on havaittu heikentävän parisuhteen ja vanhemmuuden laatua (mm. Abbott & Brody, 1985; Glenn & McLanahan, 1982; Hackel & Ruble, 1992) ja erityisesti nuorten naisten on havaittu kokevan parisuhteen ja vanhemmuuden laadun heikentymistä lasten synnyttyä (Shapiro ym., 2000; Willi, 1997).

Ammatillisen koulutuksen yhteys parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun esiintyy tutkimusten mukaan siten, että alemmin koulutetut henkilöt kokevat parisuhteensa ja vanhemmuutensa laadun heikompana kuin korkeammin koulutetut (Belsky & Rovine, 1990; Karney & Bradbury, 1995; Rogers & White, 1998). On myös havaittu, että alemmin koulutetut eroavat herkemmin (Teachman & Polonko, 1990). Myös puolisoiden välillä parisuhdetyytyväisyydellä ja ammatillisella koulutuksella esiintyi yhteys Kinnusen ym. (1997) tutkimuksessa: vaimon parisuhdetyytyväisyyden havaittiin lisääntyvän puolison ammatillisen koulutuksen lisääntyessä.

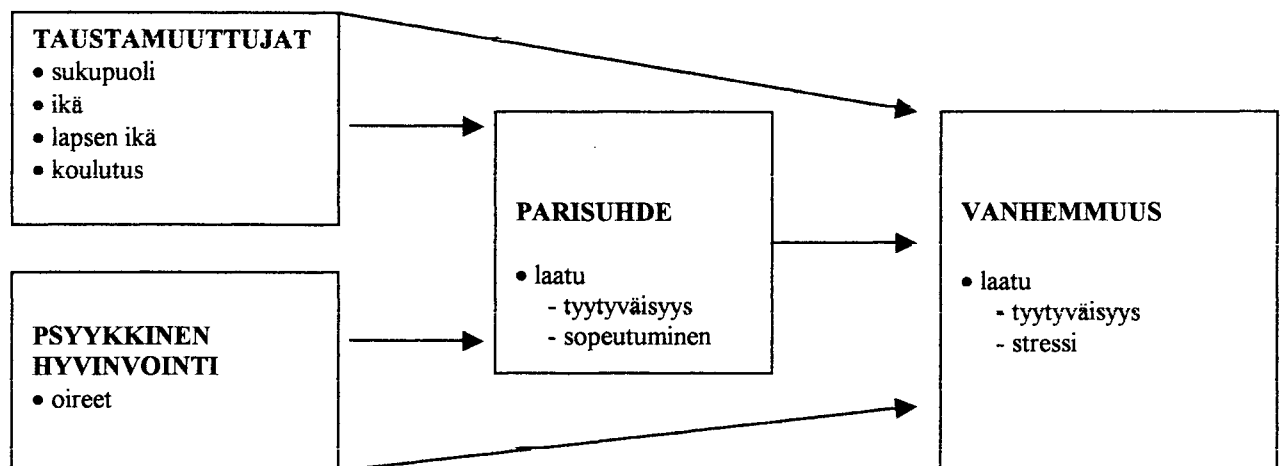
Psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun on havaittu monissa tutkimuksissa (mm. Bohlander, 1999; Broom, 1994). Vanhemman depression on havaittu heikentävän vanhempien parisuhteen laatua, mikä puolestaan heikentää vanhemmuuden laatua (Davies, Dumenci, & Windle, 1999; Miller, Cowan, Cowan, Hetherington, & Clingempeel, 1993). Vanhempi voi myös kokea kasvattajan roolissa ongelmia, riittämättömyyttä, syyllisyyttä ja kyvyttömyyttä, mikä voi johtaa

masentuneisuuteen (Kettunen, Krats, & Kinnunen, 1997). Kyse ei kuitenkaan ole kliinisestä häiriöstä. Millerin ym. (1993) mukaan vanhemman depressiivisyyden on todettu aiheuttavan kolmen erilaisen polun kautta lapsen ulospäin suuntautuvaa häiriökäyttäytymistä. Ensimmäisen polun mukaan mitä vähemmän äidillä on masennusoireita, sitä enemmän hänellä on myönteisiä tunteita puolisoaan kohtaan, mikä puolestaan lisää hänen sensitiivisyyttään vanhempana. Toisen polun mukaan äidin masennus aiheuttaa parisuhderistiriitoja, mitkä puolestaan johtavat helpommin lapsen ulospäin suuntautuvaan häiriökäyttäytymiseen. Kolmannen polun mukaan isän depressiivisyys johtaa heikkoon kontrolliin kasvatuksessa, mikä näkyy lapsen ulospäin suuntautuvassa häiriökäyttäytymisessä. On myös havaittu, että depressiivisen vanhemman vuorovaikutus puolisoonsa sekä lapseensa on häiriintynyt ja näin lapsi altistuu käyttäytymisen häiriöille (Downey & Coyne, 1990).

Aikaisempien tutkimusten perusteella on siis havaittu selkeä yhteys puolisoitten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun välillä. Kiinnostukseni suuntautui erityisesti miesten ja naisten arvioihin parisuhteensa ja vanhemmuutensa laadusta, sekä kokemusten mahdollisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin. Oletuksena oli, että miehet ovat tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naiset (Hansson, 1994; Kinnunen ym., 1997; Tolkki-Nikkonen, 1990) ja naiset puolestaan ovat tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miehet (Kinnunen ym., 1997; Rogers & White, 1998). Parisuhteen laadun oletin olevan heikompi keski-ikäisillä pariskunnilla verrattuna aivan nuoriin tai ns. vanhoihin pariskuntiin (Glenn, 1990; Tolkki-Nikkonen, 1990). Vanhemmuustyytyväisyyden oletin puolestaan olevan heikompi pariskunnilla, joilla on pieniä lapsia (mm. Abbott & Brody, 1985; Glenn & McLanahan, 1982; Hackel & Ruble, 1992). Oletin myös alhaisen koulutuksen heikentävän puolisoitten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksia (Belsky & Rovine, 1990; Karney & Bradbury, 1995; Rogers & White, 1998). Parisuhdetyytyväisyyden oletin olevan yhteydessä vanhemmuustyytyväisyyteen siten, että mitä tyytyväisempi tutkittava on parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempi hän on vanhemmuuteensa (Belsky, 1984; Erel & Burman, 1995). Lisäksi oletin psyykkisen pahoinvoinnin heikentävän vanhemmuuden laatua siten, että vaikutukset vanhemmuuteen kulkevat heikentyneen parisuhteen laadun kautta (Downey & Coyne, 1990; Miller ym., 1993).

Tutkimusongelmat (ks. kuvio 1) olivat siis seuraavat:

- (1) Kuinka puoliset kokevat parisuhteen ja vanhemmuuden laadun? Eroavatko miesten ja naisten kokemukset toisistaan?
- (2) Kuinka tutkittavien ikä, koulutus ja nuorimman lapsen ikä ovat yhteydessä parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun?
- (3) Onko puolisoitten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksilla yhteyttä?
- (4) Onko psyykinen hyvinvointi yhteydessä parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksiin?
- (5) Toimiiko parisuhdetyytyväisyys psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden yhteyttä välittävänä tekijänä?

KUVIO 1. Tutkimusta jäsentävä malli

MENETELMÄ

Tutkittavat

Tutkimusaineisto perustuu Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön ”Kotitalous, työ ja hyvinvointi” –tutkimusprojektiin. Tutkimuksen alkuperäiseen otokseen kuului 1878 satunnaisotannalla Väestörekisterikeskuksen tiedostosta valittua henkilöä. Otos rajattiin 25-59 –vuotiaisiin. Otokseen poimituille lähetettiin kaksi kyselylomaketta, joista toinen oli tarkoitettu samassa taloudessa asuvalle mahdolliselle puolisolle. Aineisto kerättiin keväällä 1999 ja se koostui 851 henkilön sekä 608 puolison vastauksista. Käytettävissä olevien taustatietojen (sukupuoli, ikä ja asuinpaikka) perusteella vastanneet edustivat otosta hyvin, vaikka palautusprosentti jäi suhteellisen alhaiseksi (45 %). Kyselyyn vastanneista sekä otokseen poimituista henkilöistä 52 % oli miehiä ja 48 % naisia ja valtaosa heistä (kyselyyn vastanneista 61 %; otokseen valituista 57 %) eli avioliitossa. Kyselyyn vastanneista suurin osa (57 %) oli 45-54 –vuotiaita, vajaa kolmannes 25-34 –vuotiaita ja 13 % 55-64 -vuotiaita. Noin puolet sekä kyselyyn vastanneista että otokseen poimituista henkilöistä asui kaupungissa ja puolet maaseudulla.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin pariskuntia eli parisuhteessa eläviä henkilöitä ja heidän puolisoitaan (n = 608). Suurin osa (77 %) pariskunnista eli avioliitossa ja 23 % avoliitossa. Parisuhteen keskimääräinen kesto-aika oli 17 vuotta. Miehet olivat iältään keskimäärin 44-vuotiaita, naiset 42-vuotiaita (ks. taulukko 1). Valtaosalla (58 %) pariskunnista oli kotona asuvia lapsia ja lapsiperheisiin kuului tavallisimmin yksi tai kaksi lasta. Valtaosalla (44 %) pariskunnista perheen nuorin lapsi oli alle 6-vuotias, 7-12 –vuotiaita perheiden lapsista oli 22 % ja yli 13 –vuotiaita 35 %.

TAULUKKO 1. Tutkittavien (n=608) taustatiedot (%).

Taustatekijät	Miehet	Naiset
Ikä vuosina		
alle 40	42	48
41-50	42	42
yli 51	16	10
Ammatillinen koulutus		
ei mitään tai kurssi	24	21
ammattillinen koulu	35	26
ammattillinen opisto	25	38
korkeakoulu	16	15
Pääasiallinen toiminta		
työssä	83	76
työtön	6	8
kotona	-	5
eläkkeellä	9	3
opiskelee tai tekee jotain muuta	2	7
Ammattiasema 1)		
työntekijä	37	28
alempi toimihenkilö	23	46
ylempi toimihenkilö	25	19
yrittäjä	15	7
Työaika 1)		
kokoaikatyö	98	86
osa-aikatyö	2	14

1) koskee vain työssä olevia (miehet n=505; naiset n=468)

Aineisto ja muodostetut summamuuttujat

Tutkimus suoritettiin postikyselynä helmikuussa 1999. Kyselylomake koostui seuraavista osa-alueista: taustatiedot, työolot, työn muutokset, hyvinvointi työssä, arki, talous ja perhe-elämä, koettu terveydentila ja henkilökohtaiset näkemykset. Puolisoita kehoitettiin vastaamaan omiin kyselylomakkeisiinsa itsenäisesti ja kyselyt tuli palauttaa postitse erillisissä vastauskuorissa tutkijoille. Yksittäistä vastaajaa ei pystytty tunnistamaan, sillä kyselyyn vastattiin nimettömänä, mutta parit merkittiin koodein,

jotta ne voitiin tunnistaa. Vastausaikaa annettiin kolme viikkoa. Tutkittaville lähetettiin lisäksi yksi muistutuskirje ja kyselyn palauttaneiden kesken arvottiin matka-arpa.

Kyselylomakkeen kysymyksistä muodostettiin summamuuttujia. Muuttujista muodostettiin summamuuttujat säilyttämällä asteikkojen vaihteluvälit alkuperäisinä. Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan parisuhteen ja vanhemmuuden laatua sekä koettua psyykkistä hyvinvointia. Muodostetut summamuuttujat ja niille lasketut Cronbachin alfa-kertoimet sukupuolittain on esitetty taulukossa 2.

Parisuhteen laatua tutkittiin kysymyksillä, jotka perustuivat Spanierin (1976) ”Dyadic Adjustment Scale (DAS)”- mittariin. Mukana oli osia RDAS:n (= The Revised DAS) kolmesta alaskaalasta (Busby, Christensen, Crane, & Larson, 1995): *parisuhderistiriidat* (esim. ”Kuinka usein sinä ja puoliso riitelette?”); *parisuhdekiinteyks* (esim. ”Kuinka usein sinä ja puoliso keskustellette rauhallisesti jostain asiasta?”) ja *parisuhdeyksimielisyys* (esim. ”Kuinka usein olet samaa mieltä puoliso kanssa sopivasta käyttäytymisestä eri tilanteissa?”). Vastaaajien tuli vastata kysymyksiin asteikolla 1-5 (1 = hyvin usein/aina; 5 = ei koskaan). Yhdistämällä parisuhderistiriitojen, -kiinteyden ja -yksimielisyyden osiot, muodostettiin *parisuhteeseen sopeutumisen* summamuuttuja. Vastauksissa isoin pistemäärä kuvasi, että tutkittava koki olevansa hyvin sopeutunut parisuhteeseensa ja alin pistemäärä kuvasi alhaista parisuhteeseen sopeutumista.

Parisuhdetyytyväisyyttä tarkasteltiin osioilla, jotka perustuivat myös Spanierin (1976) ”Dyadic Adjustment Scale (DAS)”- mittariin. *Parisuhdetyytyväisyyden* summamuuttuja muodostettiin siten, että vastaajia pyydettiin vastaamaan yhteen suoraan parisuhdetyytyväisyyden kysymykseen ”Kuinka tyytyväinen olet suhteeseesi puolisoon?” (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen), mihin yhdistettiin *parisuhteen pysyvyyden* tarkastelu (”Oletko harkinnut avio/avoeroa tai suhteenne lopettamista?” sekä ”Kuinka usein olet katunut nykyistä avio/avoliittoasi ?”) (1 = hyvin usein/aina, 5 = ei koskaan).

Vanhemmuuden stressiä tarkasteltiin osioilla, jotka perustuivat Abidinin (1990) Parenting Stress Index (PSI) -mittariin. Vanhemmuuden stressi koostui kahdesta alaskaalasta: *vanhemmuuteen liittyvät epäpätevyyden kokemukset* (esim. ”Minulla on usein ollut tunne, etten pysty toimimaan kovin hyvin vanhempana”) ja *vanhemmuuteen liittyvät roolirajoitukset* (59; 4-6) (esim. ”Vanhemmuuden velvoitteet ovat saneet minut

tuntemaan olevani ansassa”). Tutkittavan tuli vastata väittämiin asteikolla 1-5 (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

Vanhemmuustyytyväisyyttä mitattiin kysymyksillä (esim. ”Kuinka tyytyväinen olet suhteeseesi lapsiin?”), joihin tutkittavan tuli vastata asteikolla 1-5 (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen). Mittari perustui Kurdekin (1998) mittariin.

Psyykkistä hyvinvointia eli *psykkisiä oireita* tarkasteltiin summamuuttujalla, jonka kysymykset käsittelivät mm. tuntemuksia huolista, keskittymiskyvystä, yllirasittumisesta, masennuksesta, itseluottamuksen menettämisestä, onnellisuudesta sekä arvottomuudesta (esim. ”Oletko tuntenut itsesi onnettomaksi ja masentuneeksi?”). Kysymykset perustuivat 12 osion versioon GHQ:sta (General Health Questionnaire) (Goldberg, 1972; Goldberg, 1997). Tutkittavan tuli vastata kysymyksiin asteikolla 1-4 (1 = en ollenkaan, 4 = paljon enemmän kuin tavallisesti).

TAULUKKO 2. Tutkimuksessa käytetyt summamuuttujat.

Muuttuja	osiot	Cronbachin alpha	
		miehet	naiset
Parisuhteen laatu (n=597)	7	.79	.81
Parisuhderistiriidat (n=597)	2	.71	.77
Parisuhdekiinteys (n=597)	2	.65	.64
Parisuhdeyksimielisyys (n=597)	3	.65	.70
Parisuhteeseen sopeutuminen (n=597)	3	.79	.81
Parisuhdetyytyväisyys (n=597)	3	.76	.80
Parisuhdepysyvyys (n=597)	2	.84	.86
Vanhemmuuden stressi (n=485)	6	.81	.81
Vanhemmuuteen liittyvät epäpätevyiden kokemukset (n=485)	3	.78	.80
Vanhemmuuteen liittyvät roolirajoitukset (n=485)	3	.69	.71
Vanhemmuustyytyväisyys (n=485)	3	.88	.84
Psyykkiset oireet (n=597)	12	.90	.89

Aineiston tilastollinen käsittely

Aineiston tilastollisessa käsittelyssä käytettiin SPSS-ohjelmaa. Miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksia tutkittiin aluksi jakaumia ja prosentteja tarkastellen. Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltiin riippuvien otosten t-testillä ja muuttujien välisiä yhteyksiä tutkittiin Pearsonin korrelaatioiden avulla. Tutkittavien taustamuuttujien eroja iän, koulutuksen ja nuorimman lapsen ryhmien välillä tarkasteltiin aluksi kolmisuuntaisella varianssianalyysillä. Analyysia jatkettiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä, mikäli yhdysvaikutuksia ei esiintynyt. Yksisuuntaisessa varianssianalyysissä varianssien ollessa yhtä suuret keskiarvojen monivertailut tehtiin Scheffén testillä, varianssien ollessa erisuuret keskiarvojen vertailut suoritettiin Tamhanen-testillä. Hierarkkisella regressioanalyysillä pyrittiin selvittämään mahdollinen parisuhdetyytyväisyyden välittävä yhteys psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä. Ensimmäiseen malliin otettiin selittäjäksi askeleittain taustamuuttujat (ammattillinen koulutus ja nuorimman lapsen ikä) sekä psyykkiset oireet. Toisessa mallissa parisuhdetyytyväisyyden mediaattoriroolia tutkittaessa parisuhdetyytyväisyys otettiin malliin mukaan toisella askeleella ennen psyykkisiä oireita.

TULOKSET

Miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemukset

Parisuhteen laatu miesten ja naisten arvioimana. Miehet ja naiset kokevat parisuhteensa pysyväksi (ks. taulukko 3, kysymykset 1 - 2), sillä yli puolet heistä ei ole koskaan katunut liittoaan tai harkinnut suhteen lopettamista. Ristiriitoja parisuhteessa koetaan vähän, sillä noin puolet miehistä ja naisista raportoi riitelevänsä puolisonsa kanssa melko harvoin (kysymykset 3-4). Parisuhde koetaan myös kiinteäksi: noin 40 % miehistä ja naisista raportoi keskustelevänsä säännöllisesti rauhassa keskenään sekä harrastavansa yhteisiä asioita puolisonsa kanssa (kysymykset 5-6). Asioista ollaan myös

TAULUKKO 3. Miesten ja naisten parisuhdearviot (%) ja niiden keskinäiset yhteydet (n = 597).

Väittäjä	Hyvin/melko usein		Silloin tällöin		Melko harvoin		Ei koskaan		Korrelaatio ®
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
Kuinka usein...									
1. Olet harkinnut avio/avoeroa tai suhteenne lopettamista?	1	2	7	11	32	33	60	54	.47***
2. Olet katunut nykyistä liittoasi?	1	2	5	7	27	28	67	63	.30***
3. Sinä ja puolisesi riitelette?	6	8	38	37	51	52	5	3	.51***
4. Sinä ja puolisesi ”käytte toistenne hermoille”?	5	7	33	39	53	47	9	7	.36***
5. Sinä ja puolisesi harrastatte yhteisiä asioita?	13	16	33	34	34	29	20	21	.60***
6. Keskustelette rauhallisesti toistenne kanssa?	31	37	45	43	19	14	5	6	.38***
Kuinka usein olet samaa mieltä puolisesi kanssa...									
7. Suurten päätösten tekemisestä?	27	27	59	65	11	6	3	2	.29***
8. Sopivasta käyttäytymisestä eri tilanteissa?	12	10	64	65	20	20	4	5	.31***
9. Tunteiden ja kiintymyksen osoittamisesta toistenne kanssa?	16	21	54	52	22	20	8	7	.49***
Kuinka tyytyväinen olet...									
10. Suhteeseesi puolisesiin?	Erittäin/melko tyytymätön		Siltä väliltä		Melko tyytyväinen		Erittäin tyytyväinen		Korrelaatio ®
	5	7	7	7	43	44	45	42	.34***

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 4. Miesten ja naisten parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhde-tyytyväisyyden keskiarvoerot (riippuvien otosten t-testi).

	Miehet		Naiset		t	p
	ka	s	ka	s		
Parisuhteeseen sopeutuminen (n=597)	3.76	.53	3.77	.55	-.401	.69
Parisuhde-tyytyväisyys (n=597)	4.46	.60	4.37	.69	3.34	.001

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

suhteellisen yksimielisiä: 50-60 % miehistä ja naisista on puolisonsa kanssa yhtä mieltä tunteiden ja kiintymyksen osoittamisesta toisilleen ja sopivasta käyttäytymisestä eri tilanteissa (kysymykset 7-9). Myös suoraan kysyttynä miehet ja naiset ovat tyytyväisiä parisuhteeseensa, sillä yli 80 % tutkittavista arvioi olevansa vähintään melko tyytyväinen suhteeseensa puolisoonsa.

Miehet ja naiset kokevat parisuhteeseensa laadun ja parisuhdetyytyväisyytensä hyvänä tarkasteltaessa myös em. muuttujista muodostettuja parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden summamuuttujien keskiarvoja (ks. taulukko 4). Miesten ja naisten parisuhteeseen sopeutumisen kokemukset eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan, joten pariskunnat kokevat siis parisuhteeseen sopeutumisensa samalla tavoin. Sen sijaan parisuhdetyytyväisyydessä esiintyy tilastollisesti erittäin merkitsevä ero siten, että miehet kokevat olevansa tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naiset.

Parisuhdetyytyväisyyden ja parisuhteeseen sopeutumisen arviot korreloivat sekä miehillä että naisilla tilastollisesti erittäin merkitsevästi keskenään (miehet $r = .59$, $p < .001$; naiset $r = .68$, $p < .001$). Toisin sanoen, mitä tyytyväisempiä miehet ja naiset ovat parisuhteeseensa, sitä parempana he kokevat myös parisuhteeseensa sopeutumisen.

Parisuhteen laadun korrelaatiot puolisoitten välillä. Puolisoiden parisuhdearviot korreloivat keskenään tilastollisesti erittäin merkitsevästi (korrelaatioiden vaihteluväli $.29 - .60$, $p < .001$) (ks. taulukko 3). Yhteneväisimpiä miesten ja naisten arviot ovat tiedusteltaessa puolisoitten yhteisiä harrastuksia. Sen sijaan vähiten samansuuntaisia ovat miesten ja naisten arviot yksimielisyydestä suurten päätösten tekemisessä.

Miesten ja naisten kokemusten välillä parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden summamuuttujat korreloivat myös tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Toisin sanoen, mitä parempana miehet kokevat parisuhteeseensa sopeutumisen, sitä parempana myös naiset kokevat sopeutumisen parisuhteeseensa ($r = .58$, $p < .001$) ja mitä tyytyväisempiä miehet ovat parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempiä myös naiset ovat ($r = .43$, $p < .001$).

Vanhemmuuden laatu miesten ja naisten arvioimana. Miehistä enemmistö (yli 60-70 %) ei ole kokenut vanhemmuutta ja lasten kasvatusta odotettua raskaammalta tai vaikeammalta ja he arvioivat kykenevänsä toimimaan suhteellisen hyvin vanhempina (ks. taulukko 5, kysymykset 1-3). Sen sijaan lähes neljännes naisista arvioi vanhemmuuteensa odotettua raskaammaksi. Lastenkasvatusongelmia tai

kykenemättömyyttä vanhempana toimimiseen naiset (60-70 %) eivät ole kuitenkaan kokeneet miehiä enemmän. Sen sijaan vanhemmuuden roolirajoituksia miehet ja naiset kokevat jonkin verran (kysymykset 4-6): vanhemmuuden velvoitteet eivät ole ahdistaneet yli puolta vastanneista miehistä ja naisista, mutta noin 30 % naisista ja noin 20 % miehistä arvioivat, että lasten tarpeet ohjailevat jokseenkin heidän elämäänsä. Noin 40 % miehistä ja naisista arvioi, että lasten saaminen ei ole rajoittanut heidän tekemisiään. Vanhemmuustyytyväisyyttä arvioitaessa yli puolet miehistä ja naisista kokee olevansa erittäin tyytyväinen suhteeseensa lapsiinsa ja noin 60 % kokee olevansa melko tyytyväinen rooliinsa vanhempana ja vanhempana toimimiseensa (ks. taulukko 6).

TAULUKKO 5. Miesten ja naisten arviot vanhemmuudestaan (%) ja niiden väliset yhteydet (n = 485).

Väittäjä	Täysin eri mieltä		Melko eri mieltä		Siltä väliltä		Melko/täysin samaa mieltä		Korrelaatio ®
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
1. Vanhempana oleminen on ollut raskaampaa kuin mitä odotin.	25	20	36	35	21	21	18	24	.28***
2. Minulla on ollut paljon enemmän ongelmia lasten kasvatuksessa kuin mitä odotin.	35	31	41	41	15	16	9	12	.37***
3. Minulla on usein ollut tunne, etten pysty toimimaan kovin hyvin vanhempana.	31	24	41	41	15	22	13	13	.28***
4. Vanhemmuuden velvoitteet ovat saaneet minut tuntemaan olevani ansassa.	60	55	30	31	7	9	3	5	.24***
5. Minusta on usein tuntunut siltä, että lasten tarpeet ohjaavat elämäni.	23	17	34	29	24	25	19	29	.22***
6. Lasten saamisen jälkeen minusta on tuntunut siltä, etten voi juuri koskaan tehdä niitä asioita, joita haluaisin.	40	35	41	38	15	18	4	9	.18***

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 6. Miesten ja naisten arviot vanhemmuustyytyväisyydestään (%) ja niiden väliset yhteydet (n = 485).

Väittäjä	Erittäin/melko tyytymätön		Siltä väliltä		Melko tyytyväinen		Erittäin tyytyväinen		Korrelaatio ®
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
Kuinka tyytyväinen olet...									
2. suhteeseesi lapsiin?	5	2	5	1	41	41	50	56	.19***
3. rooliisi vanhempana?	5	3	17	11	58	60	21	26	.26***
4. vanhempana toimimiseesi?	6	4	20	16	58	63	17	18	.19***

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

TAULUKKO 7. Miesten ja naisten vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin keskiarvoerot (riippuvien otosten t-testi).

	Miehet		Naiset		t	p
	ka	s	ka	s		
Vanhemmuustyytyväisyys (n=485)	4.05	.71	4.17	.62	-3.34	.001
Vanhemmuuden stressi (n=485)	2.05	.70	2.21	.75	-4.10	.000

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Edellä mainituista muuttujista muodostettujen vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin summamuuttujien keskiarvojen tarkastelu osoittaa, että miesten ja naisten kokemukset eroavat tilastollisesti erittäin merkitsevästi (ks. taulukko 7). Naiset kokevat olevansa tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miehet, mutta samalla he kokevat myös enemmän vanhemmuuden stressiä kuin miehet.

Vanhemmuuden stressi ja vanhemmuustyytyväisyys korreloivat sekä miesten että naisten ryhmissä tilastollisesti erittäin merkitsevästi keskenään (miehet $r = -.36$, $p < .001$; naiset $r = -.43$, $p < .001$). Toisin sanoen, mitä enemmän miehet ja naiset kokevat vanhemmuuden stressiä, sitä tyytymättömämpiä he ovat vanhemmuuteensa.

Vanhemmuuden laadun korrelaatiot puolisoiden välillä. Puolisoiden väliset vanhemmuuden laadun kokemukset eivät ole kovin yhteneviä, sillä korrelaatiokertoimien arvot ovat suhteellisen alhaisia (korrelaatioiden vaihteluväli .18 - .37, $p < .001$) (ks. taulukko 5). Eniten samansuuntaisia miesten ja naisten arviot ovat tiedusteltaessa mahdollisia ongelmia lasten kasvatuksessa. Sen sijaan vähiten

samansuuntaisia arviot ovat tiedusteltaessa, onko lapsen saaminen rajoittanut heidän tekemisiään. Myös vanhemmuustyytyväisyyden väittämien korrelaatiokertoimien arvot ovat miesten ja naisten vastausten välillä suhteellisen alhaisia (ks. taulukko 6). Eniten samansuuntaisia miesten ja naisten arviot ovat tiedusteltaessa heidän tyytyväisyyttään vanhemman roolin, vähiten samansuuntaisia arviot ovat tyytyväisyydestä suhteesta lapsiin ja vanhempana toimimiseen.

Vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin summamuuttujat korreloivat erittäin merkitsevästi puolisoiden välisissä kokemuksissa. Toisin sanoen, mitä tyytyväisempiä miehet ovat vanhemmuuteensa, sitä tyytyväisempiä myös naiset ovat ($r = .23$, $p < .001$) ja mitä enemmän miehet kokevat stressiä vanhemmuudessaan, sitä enemmän stressiä myös naiset kokevat ($r = .35$, $p < .001$).

Tutkittavan iän, ammatillisen koulutuksen ja nuorimman lapsen iän yhteydet parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun

Miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun muuttujia tarkasteltiin iän, koulutuksen ja nuorimman lapsen iän mukaan. Analyyseissa vanhemman ikää ja koulutusta tarkasteltiin taulukossa 1 esiintyvän luokittelun mukaisesti; nuorimman lapsen iän mukaan tarkasteltaessa lapset ryhmiteltiin 0-6 –vuotiaisiin, 7-12 –vuotiaisiin ja yli 13 –vuotiaisiin. Kolmisuuntaisessa varianssianalyysissä [3 (ikä) x 4 (koulutus) x 3 (nuorimman lapsen ikä)] ei ilmennyt kaikkien kolmen taustatekijän yhdysvaikutusta.

Parisuhteen kokemukset. Miesten kokemassa parisuhteeseen sopeutumisessa esiintyi 2-suuntainen yhdysvaikutus miesten iän ja nuorimman lapsen iän välillä ($F(4, 334) = 2.97$, $p = .02$). Tarkempi analyysi kussakin nuorimman lapsen ikäryhmässä osoitti, että perheen nuorimman lapsen ollessa yli 13-vuotias, miehet kokevat parisuhteen sopeutumisen paremmaksi ollessaan alle 40-vuotiaita ($ka = 4.18$, $s = .38$) verrattuna yli 51-vuotiaisiin ($ka = 3.66$, $s = .59$). Muissa lasten ikäryhmissä eroja ei havaittu. Naisten parisuhteeseen sopeutumisen kokemuksissa ei havaittu mitään yhdysvaikutuksia taustamuuttujien välillä. Sen vuoksi analyysia jatkettiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä (ANOVA). Naisten iän mukaan parisuhteeseen sopeutumisen kokemuksissa esiintyi tilastollisesti merkitsevä ero ($F(2, 344) = 4.37$, $p = .01$) siten, että 41-50 –vuotiaat ($ka = 3.79$, $s = .54$) naiset kokivat sopeutumisen parisuhteeseensa

paremmaksi kuin alle 40 –vuotiaat ($ka = 3.61, s = .57$). Myös nuorimman lapsen iän mukaan naisten parisuhteeseen sopeutumisen kokemuksissa esiintyi ero ($F(2, 344) = 3.96, p = .02$) siten, että naiset kokivat parisuhteeseensa sopeutumisen paremmaksi nuorimman lapsen ollessa 7-12 –vuotias ($ka = 3.79, s = .55$) kuin alle 6-vuotias ($ka = 3.60, s = .57$). Parisuhdetyytyväisyyden kokemuksissa miehillä ja naisilla ei esiintynyt taustamuuttujien yhdysvaikutuksia tai omavaikutuksia.

Vanhemmuuden kokemukset. Miesten vanhemmuustyytyväisyyden kokemuksissa ei ilmennyt mitään yhdysvaikutuksia kolmen taustamuuttujan välillä. Yksisuuntaisella varianssianalyysillä miesten iän mukaan tarkasteltuna tilastollisesti merkitsevä ero esiintyi ($F(2, 341) = 5.64, p = .004$) siten, että miehet kokivat olevansa tyytyväisempiä vanhemmuuteensa alle 40–vuotiaina ($ka = 4.18, s = .59$) kuin yli 51–vuotiaina ($ka = 3.84, s = .63$). Nuorimman lapsen iän ryhmissä tilastollisesti merkitsevä ero esiintyi ($F(2, 341) = 6.56, p = .002$) siten, että miehet kokivat olevansa tyytyväisempiä vanhemmuuteensa perheen nuorimman lapsen ollessa alle 6–vuotias ($ka = 4.21, s = .56$) kuin yli 13-vuotias ($ka = 3.94, s = .75$). Naisten vanhemmuustyytyväisyyden kokemuksissa esiintyi 2-suuntainen yhdysvaikutus naisten iän ja nuorimman lapsen iän välillä ($F(3, 336) = 2.61, p = .05$). Tarkempi analyysi kussakin nuorimman lapsen ikäryhmässä osoitti, että perheen nuorimman lapsen ollessa 7-12 –vuotias, alle 40 –vuotiaat ($ka = 4.23, s = .59$) ja 41-50 –vuotiaat ($ka = 4.23, s = .46$) naiset tuntevat olevansa tyytyväisempiä vanhemmuuteensa verrattuna yli 51–vuotiaisiin ($ka = 3.33, s = 1.15$). Muissa lasten ikäryhmissä eroja ei esiintynyt. Miesten ja naisten vanhemmuuden stressin kokemuksissa taustamuuttujilla ei esiintynyt yhdysvaikutuksia eikä omavaikutuksia.

Miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemusten yhteydet

Parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteydet miesten ja naisten ryhmissä. Oletusten mukaisesti parisuhdetyytyväisyys ja parisuhteeseen sopeutuminen korreloivat miehillä (ks. taulukko 8) ja naisilla (ks. taulukko 9) erittäin merkitsevästi vanhemmuuden laatuun: mitä tyytyväisempiä miehet ja naiset ovat parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempiä

he ovat vanhemmuuteensa (miehet $r = .39$; naiset $r = .36$) ja mitä parempana miehet ja naiset kokevat sopeutumisen parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempiä he ovat vanhemmuuteensa (miehet $r = .23$; naiset $r = .25$). Miehillä ja naisilla parisuhteeseen sopeutumisen ja vanhemmuuden stressin välillä ilmeni negatiivinen yhteys siten, että mitä huonompaa parisuhteeseen sopeutuminen koetaan, sitä stressaavampana koetaan vanhemmuus (miehet $r = -.19$; naiset $r = -.22$). Naisten kokemuksissa parisuhdetyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin välillä ilmeni erittäin merkitsevä negatiivinen yhteys: mitä tyytymättömämpiä naiset olivat parisuhteeseensa, sitä enemmän he kokivat vanhemmuuden stressiä (naiset $r = -.25$); miesten kokemuksissa muuttujien välinen yhteys oli vähäisempi kuin naisten ($r = -.12$, $p < .01$).

Puolisoiden väliset parisuhteen laadun yhteydet. Kuten jo aikaisemmin todettiin, miesten ja naisten kokemusten välillä parisuhteeseen sopeutuminen ($r = .58$) ja parisuhdetyytyväisyys ($r = .43$) korreloivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Puolisoiden välillä myös parisuhteeseen sopeutuminen ja parisuhdetyytyväisyys korreloivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi siten, että mitä parempaa miehet kokivat sopeutumisen parisuhteeseensa, sitä tyytyväisempiä naiset olivat parisuhteeseensa ($r = .42$) ja mitä parempaa naiset kokivat sopeutumisen parisuhteeseen, sitä tyytyväisempiä miehet olivat parisuhteeseensa ($r = .43$).

Puolisoiden väliset vanhemmuuden laadun yhteydet. Vanhemmuustyytyväisyys ($r = .23$) ja vanhemmuuden stressi ($r = .35$) korreloivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi puolisoiden välisissä kokemuksissa, kuten aikaisemmin todettiin. Naisten vanhemmuustyytyväisyyden kokemusten ja miesten vanhemmuuden stressin välillä ilmeni myös negatiivinen yhteys siten, että mitä tyytymättömämpiä naiset olivat vanhemmuuteensa, sitä enemmän miehet kokivat stressiä vanhemmuudessaan ($r = -.24$), kun taas miesten vanhemmuustyytyväisyyden ja naisten vanhemmuuden stressin välinen yhteys oli hieman alhaisempi ($r = -.19$).

Puolisoiden väliset parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteydet. Puolisoiden välillä parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemusten yhteydet olivat suhteellisen vähäiset (ks. taulukko 10). Miesten parisuhteeseen sopeutumisen ($r = .14$) ja parisuhdetyytyväisyyden ($r = .13$) yhteys naisten vanhemmuustyytyväisyyteen oli tilastollisesti merkitsevä mutta alhainen, samoin miesten parisuhteeseen sopeutuminen ($r = -.09$) ja parisuhdetyytyväisyys ($r = -.09$) korreloivat tilastollisesti vain melkein merkitsevästi naisten vanhemmuuden stressin kokemuksiin. Naisten parisuhteeseen

sopeutumisen ($r = .13$) ja parisuhdetyytyväisyyden ($r = .17$) yhteys miesten vanhemmuustyytyväisyyteen oli tilastollisesti merkitsevä mutta myös suhteellisen alhainen. Lisäksi naisten parisuhteeseen sopeutumisen ($r = -.11$) ja parisuhdetyytyväisyyden kokemukset ($r = -.06$) olivat vain melkein merkitsevässä yhteydessä miesten vanhemmuuden stressin kokemuksiin.

TAULUKKO 8. Muuttujien väliset korrelaatiot (Pearson) miehillä.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Ikä	-							
2. Ammatillinen koulutus	-.07	-						
3. Nuorimman lapsen ikä	.69***	-.03	-					
4. Psykkinen hyvinvointi	.06	-.05	.12*	-				
5. Parisuhteeseen sopeutuminen	.11**	-.03	.12*	-.27***	-			
6. Parisuhdetyytyväisyys	.02	-.03	-.00	-.24***	.59***	-		
7. Vanhemmuustyytyväisyys	-.14**	-.02	-.18***	-.21***	.23***	.39***	-	
8. Vanhemmuuden stressi	-.08	.01	-.08	.28***	-.19***	-.12**	-.36***	-

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

TAULUKKO 9. Muuttujien väliset korrelaatiot (Pearson) naisilla.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Ikä	-							
2. Ammatillinen koulutus	-.21***	-						
3. Nuorimman lapsen ikä	.71***	-.13*	-					
4. Psykkinen hyvinvointi	.03	-.16***	.08	-				
5. Parisuhteeseen sopeutuminen	.14***	.03	.10*	-.37***	-			
6. Parisuhdetyytyväisyys	-.01	.00	-.08	-.36***	.68***	-		
7. Vanhemmuustyytyväisyys	-.07	-.01	-.11*	-.19***	.25***	.36***	-	
8. Vanhemmuuden stressi	-.06	.03	-.03	.17***	-.22***	-.25***	-.43***	-

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

TAULUKKO 10. Miesten ja naisten muuttujien väliset korrelaatiot (Pearson).

Miehet	Naiset							
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Ikä	.86***	-.20***	.68***	.04	.11**	-.03	-.05	-.06
2. Ammatillinen koulutus	-.05	.48***	-.05	-.12**	.11**	.05	-.02	.02
3. Nuorimman lapsen ikä	.71***	-.12*	1.00***	.07	.13*	-.06	-.10*	-.03
4. Psykkiset oireet	.05	-.04	.13*	.23***	-.18***	-.16***	-.14**	.15***
5. Parisuhteeseen sopeutuminen	.11**	-.02	.11*	-.23***	.58***	.42***	.14**	-.09*
6. Parisuhdetyytyväisyys	.02	-.02	-.02	-.23***	.43***	.43***	.13**	-.09*
7. Vanhemmuustyytyväisyys	-.16***	.04	-.19***	-.10*	.13**	.17***	.23***	-.19***
8. Vanhemmuuden stressi	-.11*	-.01	-.08	.08	-.11*	-.06	-.24***	.35***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Psyykkisen hyvinvoinnin ja taustamuuttujien yhteydet miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemuksiin

Psyykkisen hyvinvoinnin yhteys parisuhteen laadun kokemuksiin miesten ja naisten ryhmissä. Miesten (ks. taulukko 8) ja naisten (ks. taulukko 9) psyykkisten oireiden ja parisuhteeseen sopeutumisen kokemusten välillä ilmenee erittäin merkitsevä negatiivinen yhteys, mikä on vielä hieman vahvempi naisten ryhmässä. Toisin sanoen, mitä huonommin naiset ja miehet voivat psyykkisesti, sitä huonompana he kokevat parisuhteeseen sopeutumisensa (naiset $r = -.37$; miehet $r = -.27$) ja parisuhdetyytyväisyytensä (naiset $r = -.36$; miehet $r = -.24$).

Psyykkisen hyvinvoinnin yhteys vanhemmuuden laadun kokemuksiin miesten ja naisten ryhmissä. Miesten ja naisten psyykkisten oireiden ja vanhemmuuden laadun kokemusten välillä vallitsee myös erittäin merkitsevä negatiivinen yhteys, mikä on vahvempi miesten ryhmässä (ks. taulukko 8) verrattuna naisiin (ks. taulukko 9). Toisin sanoen, mitä huonommin miehet ja naiset voivat psyykkisesti, sitä tyytymättömämpiä he ovat vanhemmuuteensa (miehet $r = -.21$; naiset $r = -.19$) ja sitä enemmän he kokevat vanhemmuuden stressiä (miehet $r = .28$; naiset $r = .17$).

Psyykkisen hyvinvoinnin yhteys parisuhteen laadun kokemuksiin puolisoitten välillä. Puolisoiden välillä psyykkisen hyvinvoinnin kokemuksissa ilmenee erittäin merkitsevä yhteys siten, että mitä paremmin toinen puoliso voi psyykkisesti, sitä paremmin myös toinen voi ($r = .23$) (ks. taulukko 10). Puolison psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet toisen puolison parisuhteeseen sopeutumiseen ja parisuhdetyytyväisyyteen olivat myös erittäin merkitseviä, kuitenkin voimakkaampia naisilla kuin miehillä. Toisin sanoen, mitä huonommin nainen voi psyykkisesti, sitä huonompana mies kokee parisuhteeseen sopeutumisen ($r = -.23$) ja parisuhdetyytyväisyytensä ($r = -.23$) ja mitä huonommin mies voi psyykkisesti, sitä huonompana nainen kokee parisuhteeseen sopeutumisensa ($r = -.18$) ja parisuhdetyytyväisyytensä ($r = -.16$).

Psyykkisen hyvinvoinnin yhteys vanhemmuuden laadun kokemuksiin puolisoitten välillä. Puolison psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet toisen puolison vanhemmuuden laadun kokemuksiin olivat suhteellisen vähäiset (ks. taulukko 10). Miesten psyykkisen hyvinvoinnin ja naisten vanhemmuustyytyväisyyden yhteydet ($r = -.14$, $p < .01$) olivat kuitenkin hieman voimakkaammat kuin naisten psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet miesten vanhemmuustyytyväisyyteen ($r = -.10$, $p < .05$). Erittäin merkitsevä, mutta

suhteellisen vähäinen yhteys ilmenee miesten psyykkisten oireiden ja naisten kokeman vanhemmuuden stressin välillä ($r = .15$) siten, että mitä huonommin mies voi psyykkisesti, sitä enemmän nainen kokee stressiä vanhemmuudessaan. Naisten psyykkisten oireiden ei havaittu olevan yhteydessä miesten vanhemmuuden stressin kokemuksiin.

Taustamuuttujien yhteydet parisuhteen laadun kokemuksiin miesten ja naisten ryhmissä. Taustamuuttujien yhteydet parisuhteen laatuun olivat sekä miesten (ks. taulukko 8) että naisten (ks. taulukko 9) ryhmissä suhteellisen vähäiset ja yhteyksiä parisuhdetyytyväisyyteen ei havaittu lainkaan. Tutkittavan iän havaittiin olevan yhteydessä heidän parisuhteeseen sopeutumisen kokemuksiin siten, että mitä vanhempia miehet ja naiset olivat, sitä parempana he kokivat sopeutumisen parisuhteeseensa (miehet $r = .11$, $p < .01$; naiset $r = .14$, $p < .001$). Nuorimman lapsen ikä oli yhteydessä merkitsevästi puolisoitten parisuhteeseen sopeutumiseen siten, että mitä vanhempi lapsi on, sitä parempana sopeutuminen parisuhteeseen koettiin (miehet $r = .12$; naiset $r = .10$). Ammatillisella koulutuksella ei havaittu olevan yhteyttä puolisoitten parisuhteen laatuun.

Taustamuuttujien yhteydet vanhemmuuden laadun kokemuksiin miesten ja naisten ryhmissä. Taustamuuttujien yhteydet vanhemmuustyytyväisyyden kokemuksiin olivat voimakkaampia miehillä (ks. taulukko 8) kuin naisilla (ks. taulukko 9). Miesten havaittiin olevan sitä tyytyväisempiä vanhemmuuteensa, mitä nuorempia he olivat ($r = -.14$, $p < .01$), naisten iän ei havaittu olevan yhteydessä vanhemmuustyytyväisyyteen. Vanhemmuuteen oltiin myös sitä tyytyväisempiä, mitä nuorempi perheen nuorin lapsi oli (miehet $r = -.18$, $p < .001$; naiset $r = -.11$, $p < .01$). Puolisoiden vanhemmuuden stressin kokemuksiin taustamuuttujat eivät olleet yhteydessä.

Puolison taustamuuttujien yhteydet toisen puolison parisuhteen laatuun. Puolisoiden välillä taustamuuttujien ja parisuhteen laadun yhteydet olivat suhteellisen vähäiset (ks. taulukko 10). Miesten parisuhteeseen sopeutumisen ja naisten iän ($r = .11$) sekä naisten parisuhteeseen sopeutumisen ja miesten iän ($r = .11$) välillä ilmeni tilastollisesti merkitsevä yhteys siten, että mitä vanhempi puoliso oli, sitä parempana parisuhteeseen sopeutuminen koettiin. Miesten ($r = .11$) ja naisten ($r = .13$) parisuhteeseen sopeutumiseen oli myös melkein merkitsevästi yhteydessä nuorimman lapsen ikä siten, että mitä vanhempi lapsi oli, sitä parempana sopeutuminen parisuhteeseen koettiin. Naisten parisuhteeseen sopeutumisen ja miesten ammatillisen koulutuksen ($r = .11$)

välillä ilmeni tilastollisesti merkitsevä yhteys siten, että mitä koulutetumpi mies oli, sitä parempana nainen koki sopeutumisen parisuhteeseensa. Parisuhdetyytyväisyyden kokemuksiin puolisoiden taustamuuttajat eivät olleet yhteydessä.

Puolison taustamuuttajien yhteydet toisen puolison vanhemmuuden laatuun. Nuorimman lapsen ikä ($r = -.19$) ja naisten ikä ($r = -.16$) olivat erittäin merkitsevästi yhteydessä miesten vanhemmuustyytyväisyyden kokemuksiin siten, että mitä vanhempi perheen nuorin lapsi ja vaimo olivat, sitä tyytymättömämpi mies oli vanhemmuuteensa. Naisten ikä oli myös melkein merkitsevästi yhteydessä miesten vanhemmuuden stressin kokemuksiin ($r = .11$). Miesten taustamuuttajien ei havaittu olevan yhteydessä naisten vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin kokemuksiin.

Parisuhdetyytyväisyys psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden yhteyttä välittävänä mekanismina

Taulukossa 11 on esitetty regressiomallit miesten ja naisten vanhemmuustyytyväisyyttä selittävistä tekijöistä. Mallissa 1 analyysin ensimmäisellä askeleella mukaan otettiin kaikki muut taustatekijät paitsi tutkittavan ikä, koska tutkittavan iällä ja nuorimman lapsen iällä on hyvin vahva yhteys. Taustatekijät selittivät 3 % miesten ja 1 % naisten vanhemmuustyytyväisyyden vaihtelusta. Nuorimman lapsen ikä oli miehillä tilastollisesti merkitsevä vanhemmuustyytyväisyyden selittäjä: miesten tyytyväisyys vanhemmuuteen heikkeni lapsen kasvamisen myötä.

Toisella askeleella malliin lisättiin hyvinvointia kuvaava psyykkisten oireiden muuttuja. Psyykkinen hyvinvointi lisäsi erittäin merkitsevästi mallin selitysosuutta niin miesten (8 %) kuin naistenkin (4 %) ryhmässä: psyykkiset oireet heikentävät miesten ja naisten tyytyväisyyttä vanhemmuuteensa. Taustatekijät ja psyykkinen hyvinvointi selittivät yhteensä 11 % miesten ja 5 % naisten vanhemmuustyytyväisyyden vaihtelusta.

Parisuhdetyytyväisyyden välittävää vaikutusta psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä tutkittiin tekemällä regressioanalyysi uudelleen ja asettamalla parisuhdetyytyväisyys selittäjäksi ennen psyykkistä hyvinvointia (malli 2). Parisuhdetyytyväisyys (taustatekijät kontrolloiden) selitti 13 % miesten ja 9 % naisten vanhemmuustyytyväisyyden vaihtelusta ja vähensi näin ollen psyykkisen hyvinvoinnin

selitysosuutta miehillä 8 %:sta 4 %:iin eli yhteensä 4 % ja naisilla 4 %:sta 1 %:iin, eli yhteensä 3 %. Miehillä parisuhdetyytyväisyys toimi siis osittaisena ja naisilla myös osittaisena, mutta hieman selkeämpänä välittäjänä (mediaattorina) psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä. Naisten psyykkisille oireille jäi vain melkein merkitsevä selitysosuus vanhemmuustyytyväisyyden vaihtelusta, kun taas miesten psyykkiset oireet selittivät vielä tilastollisesti erittäin merkitsevästi vanhemmuustyytyväisyyden vaihtelua. Psyykkiset oireet ovat siis yhteydessä sekä miesten että naisten parisuhdetyytyväisyyden kokemuksiin ja tätä kautta koettuun vanhemmuustyytyväisyyteen, mutta psyykkiset oireet ovat myös suoraan yhteydessä miesten ja naisten vanhemmuustyytyväisyyteen.

TAULUKKO 11. Vanhemmuustyytyväisyyden selittyminen psyykkisellä hyvinvoinnilla ja parisuhdetyytyväisyydellä: hierarkkinen regressioanalyysi.

Selittäjät	Vanhemmuustyytyväisyys (n=347)	
	Miehet	Naiset
<u>Malli 1:</u>		
1. askel: Taustamuuttajat		
1. Ammatillinen koulutus	-.02	-.02
2. Nuorimman lapsen ikä	-.15**	-.10
ΔR	.03**	.01
2. askel: Hyvinvointi		
1. Psyykkiset oireet	-.29***	-.22***
ΔR	.08***	.04***
Sovitettu kokonaisselitysaste R^2	.11***	.05***
<u>Malli 2:</u>		
1. askel: Taustamuuttajat		
1. Ammatillinen koulutus	-.01	-.01
2. Nuorimman lapsen ikä	-.16***	-.08
ΔR	.03**	.01
2. askel: Parisuhde		
3. Parisuhdetyytyväisyys	.32***	.27***
ΔR	.13***	.09***
3. askel: Hyvinvointi		
4. Psyykkiset oireet	-.21***	-.13*
ΔR	.04***	.01*
Sovitettu kokonaisselitysaste R^2	.20***	.11***

Selittäjien arvot ovat standardoituja beta-kertoimia mallin viimeiseltä askeleelta. ΔR viittaa selitysasteen (R^2) muutokseen sen jälkeen, kun ryhmän kaikki selittäjät ovat mukana.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin parisuhteen ja vanhemmuuden laatua puolisoitten kokemina. Oletuksen mukaisesti puolisoitten parisuhteen laatu oli vahvasti yhteydessä heidän vanhemmuuden laadun kokemuksiin (Belsky, 1984; Erel & Burman, 1995): mitä tyytyväisempiä puolisoit ovat parisuhteeseensa ja sen laatuun, sitä tyytyväisempiä he ovat myös vanhemmuuteensa. Parisuhdetyytyväisyyden havaittiin myös toimivan puolisoitten psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden yhteyttä osittain välittävänä tekijänä.

Parisuhteen laatua tarkasteltiin puolisoitten parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden kautta. Puolisot kokivat sopeutumisen parisuhteeseensa pääasiassa hyvänä tai erittäin hyvänä eikä sukupuolieroja ilmennyt. Puolisot kokivat vain vähän ristiriitoja parisuhteessaan ja puolisoista eroamista tutkittavat eivät olleet juuri koskaan edes harkinneet. Tutkittavien parisuhteet voidaan näin ollen nähdä hyvin pysyvinä. Puolisot kokivat parisuhteensa myös kiinteinä ja kokivat suhteellisen paljon yksimielisyyttä parisuhteeseen liittyvissä asioissa: puolison kanssa esimerkiksi harrastetaan usein yhdessä ja ollaan samaa mieltä tunteiden ja kiintymyksen osoittamisesta.

Näin myönteiset parisuhteen laadun arviot ovat yllättäviä nykyaikana, jolloin yhä useampi parisuhde päättyy eroon (Tilastokeskus, 1999). Ihmisten on kuitenkin havaittu olevan taipuvaisia arvioimaan oman parisuhteensa laatu paremmaksi kuin muiden (Buunk & van der Eijnden, 1997; Murray & Holmes, 1997). On myös muistettava, että tutkimusaineisto koostuu kyselytutkimuksena kerätyistä tutkittavien itsearviointeista, mikä asettaa tulosten tulkinnalle tiettyjä rajoituksia. Subjektiiiviset arvioinnit ovat alttiita sosiaaliselle suotavuudelle: tutkittavat ovat saattaneet pyrkiä kuvaamaan parisuhdettaan positiivisempina, kuin todellisuudessa kokevatkaan. Näin erityisesti, jos kyselylomakkeisiin vastatessaan puolisoit ovat nähneet toistensa vastaukset, vaikka ohjeena esitettiin, että lomakkeisiin on tarkoitus vastata itsenäisesti. Toisaalta tutkimuksissa on myös havaittu, että tutkijat voivat yleensä luottaa itsearviointimenetelmällä saatuun tietoon parisuhteen laadusta, sillä esimerkiksi Hunselyn, Viton, Pinsentin, Jamesin ja Lefebvren (1996) tutkimuksen mukaan

sosiaalisen suotavuuden ilmiön tilastollinen kontrollointi ei muuttanut miesten ja naisten parisuhdearvioita.

Puolisot kokivat myös parisuhdetyytyväisyytensä erittäin hyvänä. Miesten havaittiin kuitenkin olevan vielä tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naisten. Tutkimuksen tulos tuki näin oletuksia ja aikaisempien tutkimusten tuloksia (Hansson, 1994; Kinnunen ym., 1997; Tolkki-Nikkonen, 1990). Pohdittavaksi ja edelleen tutkittavaksi voisikin jäädä, ovatko miehet todella tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naiset vai onko kyse osaltaan esimerkiksi puolisoiden välisistä arviointityylien eroista. Toisin sanoen, arvioivatko naiset mahdollisesti parisuhdettaan kriittisemmin kuin miehet.

Parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden välinen yhteys oli sekä miesten ja naisten kokemuksissa että puolisoiden välisissä kokemuksissa erittäin vahva, mikä onkin ymmärrettävää, sillä ne heijastavat samaa parisuhteen laadun käsitettä (Fincham & Bradbury, 1987).

Vanhemmuuden laatua tutkimuksessa tarkasteltiin vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin kautta. Aikaisempien tutkimusten mukaisesti (Kinnunen ym., 1997; Rogers & White, 1998) myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että naiset olivat tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin miehet. Kenties naiset ovat vanhemmuuteensa suuntautuneempia kuin miehet ja kokevat tätä kautta miehiä enemmän vanhemmuustyytyväisyyttä (Broom, 1994). Naiset kokivat miehiä enemmän myös vanhemmuuden stressiä. Tulokset ovatkin yhteneväisiä Umbersonin (1989) näkemysten kanssa siitä, että naiset kokevat vanhemmuutensa sekä vaativammaksi että palkitsevammaksi kuin miehet. Naiset kokivat miehiä enemmän vanhemmuuden epätevyyden kokemuksia arvioidessaan vanhemmuutensa esimerkiksi odotettua raskaammaksi. Kotitöiden on myös havaittu lisäävän puolisoiden vanhemmuuden stressin kokemuksia (Hackel & Ruble, 1992; Kinnunen ym., 1997; Rogers & White, 1998). Vaikka miesten osuus perheen kotiöiden teossa onkin lisääntynyt, naiset kuitenkin käytännössä vielä tekevät suurimman osan kotitöistä ja mahdollisesti tätä kautta kokevat miehiä enemmän vanhemmuuden stressiä. Naiset kokivat miehiä enemmän myös vanhemmuuteen liittyviä roolirajoituksia esimerkiksi siten, että lasten tarpeiden koettiin ohjailevan heidän elämäänsä. Lapsesta huolehtiminen pakottaakin vanhemmat organisoimaan uudelleen perheen elämäntavan ja -tyylin ja lapsi näin vaikuttaa vanhempien yksilölliseen sekä yhteiseen elämään (Cox & Paley, 1999). Kenties naiset kokevat tämän paineen voimakkaampana kuin miehet. Naisilla saattaa

myös olla miehiä enemmän yhteiskunnan muovaamia sisäistyneitä odotuksia vanhemmuudestaan ja vanhemmuuden stressiä syntyy naisten verrattessa odotuksiaan todelliseen suoriutumiseensa vanhempana (Abidin, 1992).

Kuten odotettavissa oli, vanhemmuustyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin välillä ilmeni tilastollisesti erittäin vahva negatiivinen yhteys sekä miesten ja naisten että puolisoitten välisissä kokemuksissa (Rogers & White, 1998): mitä tyytymättömiä ollaan vanhemmuuteen, sitä enemmän koetaan vanhemmuuden stressiä. Vanhemmuuden rooleihin liittyvä tyytyväisyys ja stressi voidaan siis nähdä saman ilmiön eri puolina.

Puolisoiden parisuhteen ja vanhemmuuden laadun välillä ilmeni siis erittäin vahva yhteys: mitä parempana miehet ja naiset kokevat parisuhteensa laadun, sitä tyytyväisempiä he ovat myös vanhemmuuteensa. Naisten kokemuksissa myös parisuhdetyytyväisyyden ja vanhemmuuden stressin välillä ilmeni erittäin merkitsevä yhteys siten, että mitä tyytymättömämpiä naiset ovat parisuhteeseensa, sitä enemmän he kokevat vanhemmuuden stressiä; miesten kokemuksissa näin vahvaa muuttujien yhteyttä ei havaittu. Parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteydet voidaan siis osaltaan nähdä voimakkaampina naisilla kuin miehillä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että puolisoilta saatu emotionaalinen tuki (mm. rakkaus ja läheisyys) ja välineellinen tuki (mm. apu lapsenhoidossa) tukevat puolison kykyä toimia vanhempana (mm. Belsky, 1990; Floyd, Gillion, & Costigan, 1998). Kenties tällainen tuki on naisille miehiä tärkeämpää, jotta he jaksavat paremmin kantaa myös vanhemmuuden mukanaan tuomia velvollisuuksia. Eli tuen puuttuminen parisuhteessa ja siten koettu tyytymättömyys parisuhteessa lisää myös vanhemmuuden stressiä.

Puolisoiden välisissä kokemuksissa parisuhteeseen sopeutumisen ja parisuhdetyytyväisyyden yhteydet vanhemmuustyytyväisyyteen ja vanhemmuuden stressin kokemuksiin esiintyivät yllättävän vähäisinä; siirräntää puolisoitten välisissä kokemuksissa parisuhteen ja vanhemmuuden suhteen ei siis juurikaan esiintynyt. Mielestäni olisikin tärkeää jatkaa tutkimuksia puolisoitten välisen parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemusten siirräntästä.

Oletin perhevaiheiden olevan yhteydessä koettuun parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun siten, että parisuhteen laatu olisi korkeimmillaan nuoremmilla pariskunnilla sekä ns. iäkkäämmillä pariskunnilla verrattuna keski-ikäisiin (Glenn, 1990; Tolkinen, 1990). Oletus ei toteutunut tämän tutkimuksen valossa. Nuoremmat miehet

(alle 40-vuotiaat) kokivat parisuhteeseensa sopeutumisen paremmaksi ja olivat tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin vanhemmat miehet (yli 51-vuotiaat). Naisista keski-ikäiset (41-50 -vuotiaat) kokivat parisuhteeseensa sopeutumisen paremmaksi kuin nuoremmat naiset (alle 40 -vuotiaat) ja miesten tavoin nuoremmat naiset (alle 40 -vuotiaat ja 41-50 -vuotiaat) olivat tyytyväisempiä vanhemmuuteensa kuin vanhemmat naiset (yli 51-vuotiaat). On kuitenkin muistettava, että tämä tutkimus on poikkileikkaustutkimus, jossa eri ikäryhmiä verrattiin keskenään yhtenä ajankohtana, joten tulosten tulkinnassa on syytä olla varovainen. Tutkittavien joukosta puuttuvat myös aivan nuoret, joten tulokset olisivat voineet olla erilaisia tutkimusjoukon ikäjakauman ollessa erilainen.

Oletus pienten lasten olemassaolon parisuhteen laatua heikentävästä vaikutuksesta (mm. Abbott & Brody, 1985; Glenn & McLanahan, 1982; Hackel & Ruble, 1992) toteutui tämän tutkimuksen mukaan. Naiset kokivat parisuhteeseensa sopeutumisen paremmaksi perheen nuorimman lapsen ollessa 7-12 -vuotias kuin alle 6-vuotias. Myös muuttujien korrelaatioiden tarkastelu osoitti sekä miehillä että naisilla parisuhteeseen sopeutumisen olevan sitä parempi, mitä vanhempi perheen nuorin lapsi on. Kenties puolisoilla on enemmän aikaa panostaa keskinäiseen parisuhteeseensa lasten kasvaessa, mikä lisää heidän parisuhteeseen sopeutumisen tunnettaan. Kuitenkin miesten havaittiin olevan tyytyväisempiä vanhemmuuteensa perheen nuorimman lapsen ollessa alle 6-vuotias kuin yli 13-vuotias. Miesten ja naisten korrelaatioiden tarkastelu osoitti myös vanhemmuustyytyväisyyden heikkenevän lapsen kasvaessa. Tulos on yhteneväinen esimerkiksi Steinbergin ja Silverbergin (1987) tutkimuksen kanssa, jossa nuorten murrosiän havaittiin heikentävän puolisoitten vanhemmuuden laatua.

Koulutuksella ei havaittu olevan yhteyttä parisuhteen eikä vanhemmuuden laadun kokemuksiin tämän tutkimuksen mukaan. Oletus alhaisen koulutuksen parisuhteen ja vanhemmuuden laatua heikentävästä vaikutuksesta ei näin toteutunut (Belsky & Rovine, 1990; Karney & Bradbury, 1995; Rogers & White, 1998). Tulos on kuitenkin yhteneväinen Umbersonin (1989) tutkimuksen kanssa, jossa koulutuksen ei havaittu vaikuttavan tutkittavien vanhemmuuden laatuun. Muuttujien välinen korrelaatioiden tarkastelu kuitenkin osoitti, että naiset kokivat sopeutumisen parisuhteeseensa sitä parempana, mitä koulutetumpi mies oli. Tulos on samansuuntainen Kinnusen ym. (1997) havaintojen kanssa, jossa naisten parisuhdetyytyväisyyden havaittiin lisääntyvän miehen ammatillisen koulutuksen lisääntyessä.

Tässä tutkimuksessa psyykkisen hyvinvoinnin ja parisuhteen laadun välillä havaittiin erittäin vahva negatiivinen yhteys, mikä oli vielä hieman vahvempi naisilla kuin miehillä. Mitä huonommin puoliset voivat psyykkisesti, sitä huonompina he kokevat parisuhteeseen sopeutumisensa ja parisuhdetyytyväisyytensä. Puolisoiden psyykkisen hyvinvoinnin yhteys vanhemmuustyytyväisyyteen ilmeni myös tilastollisesti erittäin merkitsevänä, kuitenkin hieman vahvempina miesten kokemuksissa kuin naisten. Mitä huonommin puoliset voivat psyykkisesti, sitä tyytymättömämpiä he ovat vanhemmuuteensa. Lisäksi miehillä psyykinen hyvinvointi oli voimakkaammin yhteydessä vanhemmuuden stressin kokemuksiin kuin naisilla. Parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteys koettuun psyykkiseen hyvinvointiin onkin havaittu myös monissa muissa tutkimuksissa (Bohlander, 1999; Broom, 1994). Tämän tutkimuksen valossa psyykkisen pahoinvoinnin voidaan siis ajatella heikentävän enemmän naisten parisuhteen laatua kuin miesten ja enemmän miesten vanhemmuuden laatua kuin naisten.

Puolisoiden välisissä kokemuksissa havaittiin selkeä yhteys puolisoiden psyykkisen hyvinvoinnin välillä: mitä paremmin toinen puoliso voi psyykkisesti, sitä paremmin myös toinen voi. Miehen psyykkisen hyvinvoinnin havaittiin olevan yhteydessä enemmän naisen parisuhteeseen sopeutumiseen ja parisuhdetyytyväisyyteen kuin naisen psyykinen hyvinvointi miehen parisuhdearvioihin. Puolison psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet toisen puolison vanhemmuuden laadun kokemuksiin olivat tutkimuksen mukaan suhteellisen vähäisiä. Kuitenkin erittäin merkitsevä yhteys ilmeni miesten psyykkisten oireiden ja naisten kokeman vanhemmuuden stressin välillä; naisten vanhemmuuden stressi lisääntyi miesten psyykkisen hyvinvoinnin laskiessa. Kuten aikaisemmin jo mainitsin, naisten vanhemmuuden taakkaa kenties lisää, jos puolison tarjoama henkinen ja sosiaalinen tuki ja apu vähenevät (Belsky, 1990; Floyd ym., 1998; Rogers & White, 1998). Näin erityisesti puolison voidessa huonosti psyykkisesti. Naiset saattavat myös olla empaattisempia sekä herkempiä aistimaan ja vastaanottamaan miestensä tunnetiloja. Eli miesten voidessa huonosti psyykkisesti, vaimot aistivat miestensä huonon olotilan, mikä puolestaan heikentää heidän omaa oloaan. Vaimon huoli puolestaan mahdollisesti lisää myös hänen vanhemmuuden stressin kokemuksiaan.

Puolisoiden psyykkisen hyvinvoinnin yhteydet vanhemmuuden laatuun välittyivät tämän tutkimuksen mukaan osittain parisuhdetyytyväisyyden kautta. Asetettu hypoteesi

parisuhteen laadun mediaattoriroolista psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä sai siis tukea sekä miehillä että naisilla. Psyykkisten oireiden lisääntyessä puolisoiden parisuhdetyytyväisyys laskee, mikä edelleen heikentää puolisoiden vanhemmuustyytyväisyyden kokemuksia (Downey & Coyne, 1990; Miller ym., 1993). Naisten psyykinen hyvinvointi välittyi vanhemmuustyytyväisyyteen hieman selkeämmin parisuhdetyytyväisyyden välityksellä kuin miehillä. Kuitenkin miesten ja naisten psyykinen hyvinvointi oli myös suoraan yhteydessä koettuun vanhemmuustyytyväisyyteen. Tulos on samansuuntainen Millerin ym. (1993) tutkimuksen kanssa, jossa havaittiin myös suora yhteys miehen psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden laadun välillä. Kuten psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden laadun korrelaatioiden yhteyksistä havaitsimme, voidaan myös tämän tuloksen perusteella olettaa, että miehen psyykinen hyvinvointi on yhteydessä enemmän heidän vanhemmuutensa laadun kokemukseen kuin naisten psyykinen hyvinvointi heidän vanhemmuutensa laatuun. Voidaan myös ajatella, että parisuhde on naisille merkittävämpi asia kuin miehille ja havaittu yhteys parisuhdetyytyväisyyden välittävästä vaikutuksesta psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden välillä on tämän vuoksi vahvempi naisilla kuin miehillä.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 608 pariskuntaa. Tutkimuksen tuloksia yleistettäessä on otettava huomioon, että parisuhteen laadun kokemuksia tarkasteltiin kaikilta vastanneilta pariskunnilta, mutta vanhemmuuden laadun kokemusten tarkastelu rajoittui niihin pariskuntiin, joilla on kotona asuvia lapsia. Tulokset ovat siis yleistettävissä parisuhteessa eläviin suomalaisiin aikuisiin, joilla on kotona asuvia lapsia.

Poikkileikkauksena toteutettu kyselytutkimus tuo mukanaan ongelmat epävarmasta kausaliiteetin tarkastelusta. Syy- ja seuraussuhteiden tarkastelu on viime kädessä mahdotonta, sillä syyt ja seuraukset on tutkittu samanaikaisesti. Tutkimuksessa havaitut vaikutukset ovat siis loppujen lopuksi ilmiöiden välisiä yhteyksiä. Toisin sanoen, parisuhteen laatu voi vaikuttaa vanhemmuuden laatuun, mutta vanhemmuuden laatu voi myös vaikuttaa parisuhteen laadun kokemukseen. Samoin psyykinen hyvinvointi voi vaikuttaa parisuhteen ja vanhemmuuden laadun kokemukseen, mutta parisuhteen ja vanhemmuuden laatu voivat myös vaikuttaa koettuun psyykkiseen hyvinvointiin.

Huolimatta tutkimuksen rajoitteista, puolisoiden parisuhteen ja vanhemmuuden laadun välillä havaittiin erittäin vahva yhteys. Parisuhdetyytyväisyyden havaittiin myös

toimivan psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuustyytyväisyyden yhteyttä osittain välittävänä tekijänä. Parisuhde on siis perheen tärkeä osa-alue, jonka vaikutukset ulottuvat puolisoitten omaan kokemukseen ja käyttäytymiseen, vanhemmuuden laadun kokemukseen sekä jopa lapsiin ja lasten käyttäytymiseen kuten monissa tutkimuksissa on havaittu (mm. Jouriles ym., 1991; Wilson & Gottman, 1995). Ei siis ole klisee, että vanhempien tulee hoitaa ja vaalia yhteistä parisuhdettaan, sillä tätä kautta he hoitavat ja vaalivat myös koko perhettään.

LÄHTEET

- Abbot, D. A., & Brody, G. H. (1985). The relation of child age, gender and number of children to the marital adjustment of wives. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 77-84.
- Abidin, R. R. (1990). *Parenting Stress Index – manual*. University of Virginia: Pediatric Psychology Press.
- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21 (4), 407-412.
- Amato, P. R., & Rogers, S. J. (1999). Do attitudes toward divorce affect marital quality? *Journal of Family Issues*, 20 (1), 69-86.
- Antikainen, J. (1994). Puolisousko vanhemmuuden vihollinen? Teoksessa J. Antikainen, M.-L. Haataja & M. Korhonen (toim.) *Näkökulmia perheeseen* (s. 73-81). *Stakes, raportteja 136*. Jyväskylä: Gummerus.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Nolen-Hoeksema, S. (toim.) (1996). *Hilgard's introduction to psychology*. Harcourt Brace College Publishers.
- Barnard, K. E., & Martell, L. K. (1995). Mothering. Teoksessa M. H. Bornstein (toim.), *Handbook of parenting* (Vol. 3, s. 3-26). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. Teoksessa W. Damon (toim.), *Child development today and tomorrow* (s. 349-373). San Francisco, Calif.: Jossey-Bass.
- Belsky, J. (1981). Early human experience: a family perspective. *Developmental Psychology*, 17 (1), 3-23.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Belsky, J. (1990). Parental and nonparental child care and children's socioemotional development: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 885-903.
- Belsky, J., & Rovine, M. (1990). Patterns of marital change across the transition to parenthood: pregnancy to three years postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 5-19.
- Belsky, J., Youngblade, L., Rovine, M., & Volling, B. (1991). Patterns of marital change and parent-child interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 487-

498.

- Belsky, J., Ward, M. J., & Rovine, M. (1986). Prenatal expectations, postnatal experiences and the transition to parenthood. Teoksessa R. D. Ashmore & D. M. Brodzinsky (toim.), *Thinking about the family: views of parents and children* (s.119-145). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bohlander, R. W. (1999). Differentiation of self, need fulfilment and psychological well-being in married man. *Psychological Reports*, 84, 1274-1280.
- Booth, A., Johnson, D., & Edwards, J. N. (1983). Measuring marital instability. *Journal of Marriage and the Family*, 387-393.
- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (2), 964-1010.
- Brody, G. H., Pillegrini, A. D., & Sigel, I. E. (1986). Marital quality and mother-child and father-child interactions with school-aged children. *Developmental Psychology*, 22 (3), 291-296.
- Broom, B. L. (1994). Impact of marital quality and psychological well-being on parental sensitivity. *Nursing Research*, 43 (3), 138-143.
- Busby, D. N., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21 (3), 289-308.
- Buunk, B. P., & van der Eijnden, R. J. J.M. (1997). Perceived prevalence, perceived superiority and relationship satisfaction: most relationships are good but ours is the best. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 219-228.
- Conger, R. D., Conger, K. J., Elder, G. H. Jr., Lorenz, F. O., Simons, R. L., & Whitbeck, L. B. (1992). A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child Development*, 63, 526-541.
- Conger, R. D., Conger, K. J., Elder, G. H. Jr., Lorenz, F. O., Simons, R. L., & Whitbeck, L. B. (1993). Family economic stress and adjustment of early adolescent girls. *Developmental Psychology*, 29 (2), 206-219.
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1995). Interventions to ease transition to parenthood.

- Family Relations, 44 (4), 412-423.
- Cox, M. J., & Paley, B. (1999). Marital perceptions and interactions across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 61 (3), 611-625.
- Davidson, B., Balswick, J., & Halverson, C. (1983). Affective self-disclosure and marital adjustment: a test of equity theory. *Journal of Marriage and the Family*, 93-102.
- Davies, P. T., Dumenci, L., & Windle, M. (1999). The interplay between maternal depressive symptoms and marital distress in the prediction of adolescent adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 6 (1), 238-255.
- Downey, G., & Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: an integrative review. *Psychological Bulletin*, 108 (1), 50-76.
- Erel, O., & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 118 (1), 108-112.
- Fincham, F. D. (1998). Child development and marital relations. *Child Development*, 69 (2), 543-574.
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (1999). Conflict in marriage: implications for working with couples. *Annual Review of Psychology*, 50, 47-77.
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 797-809.
- Fincham, F. D., & Linfield, K. J. (1997). A new look at the marital quality: can spouses feel positive and negative about their marriage? *Journal of Family Psychology*, 11 (4), 489-502.
- Floyd, F. J., Gillion, L. A., & Costigan, C. L. (1998). Marriage and parenting alliance: longitudinal prediction of change in parenting perceptions and behaviors. *Child Development*, 69 (5), 1461-1479.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s: a critical review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 818-831.
- Glenn, N. D., & McLanahan, S. (1982). Children and marital happiness: A further specification of the relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 44, 63-72.
- Goldberg, D. P. (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press.
- Goldberg, W. A., & Easterbrooks, M. A. (1984). The role of marital quality in toddler development. *Developmental Psychology*, 20, 504-514.

- Goldberg, D. P., Gater, R., Sartorius, N., Ustun, T. B., Piccinelli, M., Gureje, O., & Rutter, C. (1997). The validity of two versions of the GHQ in the Who study of mental illness in general health care. *Psychological Medicine*, 27, 191-197.
- Goldenberg, I., & Goldenberg, H. (1996). *Family therapy an overview* (4. painos). California: ITP.
- Gottman, J. M. (1979). *Marital interaction. Experimental investigations*. London: Academic press, INC.
- Gottman, J. M., & Krokoff L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: a longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57 (1), 47-52.
- Gottman, J. M., & Notarius, C. I. (2000). Decade review: observing marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 927-947.
- Hackel, L. S., & Ruble, D. N. (1992). Changes in the marital relationship after first baby is born: predicting the impact of expectancy disconfirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62 (6), 944-957.
- Hansson, K. (1994). Långa äktenskap. En studie av par som varit gifta eller sambo i ca 25 år. *Nordisk Psykologi*, 46, 241-256.
- Haslam, D. (1991). *Stressittömät vanhemmat*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Hauser, S. T., & Bowlds, M. K. (1993). *Stress, coping and adaptation*. Teoksessa S. S. Feldman & G. R. Elliott (toim.), *At the threshold: the developing adolescent* (s. 388-413). Harvard University Press.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Heavy, C. L., Christensen, A., & Malamuth, N. M. (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal during marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63 (5), 797-801.
- Hunsely, J., Vito, D., Pinsent, C., James, S., & Lefebvre, M. (1996). Are self-report measures of dyadic relationships influenced by impression management biases? *Journal of Family Psychology*, 10, 322-330.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika*. Keuruu: Otava.
- James, S., & Hunsley, J. (1995). The marital adaptability and cohesion evaluation scale III: is the relation with marital adjustment linear or curvilinear? *Journal of Family Psychology*, 9 (4), 458-462.
- Jenkins, J. M., & Smith, M. A. (1991). Marital disharmony and children's behaviour

- problems: aspects of poor marriage that affect children adversely. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 32, 793-810
- Jouriles, E. N., & Farris, A. M. (1992). Effects of marital conflict on subsequent parent-son interactions. *Behavior Therapy*, 23, 355-374.
- Jouriles, E. N., Farris, A. M., & McDonald, R. (1991). Marital functioning and child behavior: measuring specific aspects of the marital relationship. Teoksessa J. P. Vincent (toim.), *Advances in family intervention, assessment and theory* (Vol. 5, s. 25-45). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118 (1), 3-34.
- Kettunen, N., Krats, S., & Kinnunen, U. (1997). Parisuhde ja lasten kasvattaminen. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 74-89). Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kinnunen, U., Koivunen, T., & Mauno, S. (1997). Työn ja perheen vuorovaikutus puolisoitten kokemana. *Psykologia*, 32 (2), 105-115.
- Kurdek, L. A. (1993). Nature and prediction of changes in marital quality for first-time parent and nonparent husbands and wives. *Journal of Family Psychology*, 6, 255-265.
- Kurdek, L. A. (1996). Parenting satisfaction and marital satisfaction in mothers and fathers with young children. *Journal of Family Psychology*, 10 (3), 331-342.
- Kurdek, L. A. (1998). Prospective predictors of parenting satisfaction for fathers and mothers with young children. *Journal of Family Psychology*, 12 (1), 56-65.
- Kuusinen, T., & Lintunen, L. (2000). Parisuhde ja kiintymyssuhdeteoria. *Psykologia*, 1, 83-90.
- Lewis, J. M. (1988). The transition to parenthood: II. Stability and change in marital structure. *Family Process*, 27, 273-283.
- Lewis, R. A., & Spanier, G. B. (1982). Marital quality, marital stability and social exchange. Teoksessa F. I. Nye (toim.), *Family relationship: Rewards and costs* (s. 49-56). Beverly Hills: SAGE.
- Lupton, D., & Barclay, L. (1997). *Constructing fatherhood. Discourses and experiences*. SAGE Publications Ltd.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). *Socialization in the context of the family:*

- parent-child interaction. Teoksessa: P. H. Mussen (toim), Handbook of child psychology (Vol. 4, s. 1-101). New York: Wiley.
- Miller, N. B., Cowan, P. A., Cowan, C. P., Hetherington, E. M., & Clingempeel, W. G. (1993). Externalizing in preschoolers and early adolescents: a cross-study replication of a family model. *Developmental Psychology*, 29, 3-18.
- Murray, S. L., & Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 586-604.
- Määttä, K. (1994). Rakkausskeemaa muokkaavat rakkauskäsitykset korkeakouluopiskelijoilla I osa. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 20.
- Määttä, K. (1997). Miten rakkaussuhde kehittyy ja säilyy. Teoreettista tarkastelua III osa. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 23.
- Nezworski, T., Tolan, W., & Belsky, J. (1988). Intervention in insecure infant attachment. Teoksessa J. Belsky & T. Nezworski (toim.), *Clinical implications of attachment* (s. 352-386). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Patterson, G. R. (1982). *Coersive family process*. Eugene, OR: Castalia.
- Pulkkinen, L. (1994). Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa J. Virkki (toim.), *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin* (s.26-45). Helsinki: WSOY.
- Ritala-Koskinen, A. (1993). Onko uusperheestä perheeksi? Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten naisten –ja perhelehtien konstruoimana. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 4.
- Rogers, S. J., & White L. K. (1998). Satisfaction with parenting: the role of marital happiness, family structure and parents gender. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 293-308.
- Rollins, B. C., & Galligan, R. (1978). The developing child and marital satisfaction of parents. Teoksessa R. M. Lerner & G. B. Spanier (toim.), *Child influences on marital and family interaction. A life-span perspective* (s. 71-105). London: Academic press, INC.
- Rowan, D. G., Compton, W. C., & Rust, J. O. (1995). Self-actualization and empathy as predictors of marital satisfaction. *Psychological Reports*, 77, 1011-1016.
- Ruoppila, I. (1989). Pojasta isän rooliin. Teoksessa P. Niemelä & J.-E. Ruth (toim.), *Ihmisen elämänkaari* (s. 154-167). Keuruu: Otava.

- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: the development (and deterioration) satisfaction and commitment in heterosexual investments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101-117.
- Sacher, J. A., & Fine, M. A. (1996). Predicting relationship status and satisfaction after six months among dating couples. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 21-32.
- Salmi, M., Huttunen, J., & Yli-Pietilä, J. (1996). *Lapset ja lama. Stakes raportteja 197*. Jyväskylä: Gummerus.
- Shapiro, A. F., Gottman, J. M., & Carrere, S. (2000). The baby and the marriage: identifying factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives. *Journal of Family Psychology*, 14 (1), 59-70.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 15-25.
- Spanier, G. B., & Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 825-839.
- Steinberg, L., & Silvenberg, S. B. (1987). Influences on marital satisfaction during the middle stages of the family life cycle. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 751-760.
- Teachman, J. D., & Polonko, K. A. (1990). Cohabitation and marital stability in the United States. *Social Forces*, 69, 207-220.
- Tilastokeskus (1999). *Väestömuutokset 1997*. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.
- Tolkki-Nikkonen, M. (1990). *Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen?* Helsinki: Gaudeamus.
- Umberson, D. (1989). Relationships with children: explaining parents' psychological well-being. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 999-1012.
- Vanhatalo, O., Salmela-Aro, K., Saisto, T., Halmesmäki, E., Aunola, K., & Nurmi, J.-E. (2000). Isien tavoitteiden ja huolien yhteydet aviolliseen tyytyväisyyteen kun perheeseen syntyy lapsi. *Psykologia*, 3, 229-241.
- Voydanoff, P., & Donnelly, B. W. (1998). Parents' risk and protective factors as predictors of parental well-being and behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 344-355.
- Willi, J. (1997). The significance of romantic love for marriage. *Family Process*, 36, 171-182.
- Wilson, B. J., & Gottman, J. M. (1995). Marital interaction and parenting. *Teoksessa M.*

H. Bornstein (toim.), Handbook of Parenting (Vol. 4, s. 33-55). Mahwah, NJ:
Lawrence Erlbaum.